КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашаrlхета!

Еара,
10
октябрь, 1968 шу.
№ 122 (4602).
Мах 2 кап.

СЕРДАЛО
(«Совт»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советан а Министрий Советан а орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ
1923 ШЕРА ДЕКЗ

КПСС ОБКОМЕ

г. ГРОЗНЕ ПРЕДПРИЯТЕЙ КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАНАША БЕРРИГАЧА КАДРОВИ БОЛХЛОШКА ЯЗДАЬЧА «КОЛЛЕКТИВА СИЙЛЕ—ХЬА СИЙЛЕ» ЯХАЧА ПИСЬМОХ

«Коллектива сийле—хьа сийле» яхача письмоца берригача кадрови болхлошка кхайкхира дийна г. Грозне предприятей къахьегама ветеранийн группа. Социалистически къахьегаман дисциплина чlагlъяр, коллективашта ихетам балара леархlам лакхбар, къахьегаман производственни дисциплина толхаярешца, хlаьта ма-ттта коллективан вахаре кийсанча къастам бохуш дайна вочу гlуллакхашца цlенкхаштта къовсам латтабар санна доле лоархlаме дешнаш дуьйцу цу тlа.

КПСС Нохч-Гlалгlай обкоме бюрос магийна г. Грозне предприятей къахьегама ветеранийн берригача кадрови болхлошка яздина письмо. Парте горкомашна, райкомашна, промышленни предприятей, транспорта, гlишлойн, совхозийн, колхозийн, учрежденийн партийни организацешна из письмо болхлой собранешкахь, коллективашкахь, гlуллакхерча нахьа собранешкахь дийцаре тlедиллар бехке. Хlаьта ма-ттта республикин берриге къахьегахой лоарга дlакхайкхабайта социалистически къахьегаман дисциплина кхиийтара а чlагlъяра а лоархlамех. Хьадамбаенаш дина гlуллакхаш чекхдаха доза ккхочайбацараш дlабаха-ре, болхлой коллективан, колхозхой, хlора къахьегархочун къахьегаман дисциплинан ихетам лакхбар, КПСС XXIII съезда решенеш вахаре кхочушъяра, В. И. Ленин вина дийнахь дуьйна 100 шу дизаре дакха ма дерриlаре мегьадакара.

Республикански, городской, районни, дуккха тиража йолча газетийн, редакцеш радиовещани телевидени комитеташ дехарийна а къахьегама ветеранийн письмо дуьцийга шерра къастина, социалистически къахьегама дисциплинин ихетам балара партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацийн бочу балхан шиш гулла.

ХЬАЙБАШТА—ЙlАЙХА ПОМЕЩЕНЕШ

В. И. Ленин вина 100 шу дизара накъабаха яхье бьннача Нохч-Гlалгlайчен хьайбаш лелдераша дика къахьег пятилетка кхоалагlча шера. Цар толаме кхочашъяьй пачхьалкхенга масс а тайпа хьайбай продукташ йохкара кийс бетта план.

Хьайбай продуктивность дlахо лакхъяра, Дахьенга продукташ йохкагда алсамдаккхара, шера плани тlайина социалистически декхараш дизаа кхочашдара вгара леарахlамегlа йола ха хьатlекхачай хlано. Шортта доакъар lалашдарга, хьайбаш lангара довхардела помещенеш дика кийчъярга, керда хьалдье помещенеш ханнахьа йистехарга хьежжа вlаштlехьдарга пар шоашта хьалхашка латта сийлен а бехктоккаме а декхараш кхочашде.

Из дика кхета а дахь дуккхача колхозий, совхозий кулгалхой, фермай болхлой оарцагlбаьннаб помещенеш lа хьатlакхачалехьа товаь яхара. Масала, хьайбай помещенешта ханнахьа ремонт е болабелар Надтеречни района «Кругликский» совхоэ. Цудухьа хlанзле тоаль ьыша ерриrа коровникаш, коачал lоrlорrйолаш цхьан оагlорахьара лохагlа а долаш цемент йиллай кийнашта, дика йlоахъаьй доахан дакха отделени, профилакторий. Хьайбай помещенеш кийчъяь яхара дика оарцагlбаьннаб «Терский» совхоэ а.

Дlаккача шерашка хинна гlалаташ теркал а дахь хьайбай помещенешта ремонт елга дика вlаштlехьдаькхал Наьсарен района «Знаменский» совхоза кулгалхоша. Совхоза тlиццаой участка болхлошта тlадиллам, из гlулакх, хlаьта пар август бетте а йlадоладьл уж балхаш. Гlишлонъераша бокъонца тоаль яьхай Сурхотlарчен lаьлий-Юртарчен отделеней базаш. хlаьта укх деношка ремонт яь ярrйолаш я Знаменский-Юртарча отделенe ферма базаш а.

Бовхамий кулгалхоша, партийни организацеша цу гlулакха дерттlа теркам тlабахийтача, гlишлонъерий бригадай болх деттlа вlаштlехьбаьккхача. уж мел эшачунца lалашбьча миттта дика лел хьайбай помещенешта ремонт елга.

Хьайбаш дlа ма лехкаш чусоцаде йисар кlезига ха я. Цудухьа укх гарггарча деношка тоаль яхе еза ерриrа помещенеш а. Цхьабакъда, цхьадолча боахамашка тесса леладу из лоархlаме гlулакх. Гудермесски района «Дружба» совхоза шоллагlча отделене алх помещенаш я, хlаьта царех цхьаккха а бокъонца тоаль ьыйнац. Из тамаш а яц. Шеллъяла йолаелча мара царна ремонт е болабеннабац укхаза. Хlакачул тlехьагlа топпар хьаха безаш я кхо помещени, мух чухьеккаш латт доахан дакха отделени. Кукхагlа дьла кораш рамаш йоацаш, кизгаш тоханза да. Пенаш тхови мара боацаш кагий бежанаш чудоахкаду помещени латта ер шоллагlа шу да.

Хьайбай помещенешта ремонт елга тесса леладу Малгlабика района «Кавказ» колхозе а. Цхьоалагlчен кхоалагlчен шурий фермашка йоалза я телятник. цига хlанзчул тlехьагlа нагlараш йогlа, хьаьш тоаде, кийнаш хувца деза. Къаьстта вочa хьал тlа я цу колхоза шоллагlча боахама хьакхий ферма помещенеш. Йккa езъенна хьакхарч лелача корпусашка ий тоаде деза, кийчъе езаш я клеткаш, помещени йlоахъе еза.

Цу балхашта хаппахьа оарцагlбаьннабац «Ингушский» совхозе а. Масала, кхоалагlча отделене ферме lангара дакха дезаш да 650 бежана. Капитально тоае езаш я хьайбай помещенеш. Бакъда, дукха ка йоацаш мара дlайолаьльц цига ремонт. хlаьта уж балкаш пхьаьна хlама: оарахкаш, хьастанаш, кхыйола а материалаш эшар бахьан долаш мела дед. Вlаь бежана лаьрхlа йолча ноак коровцика ремонт дlано а дlайолаьяьц. Тоае езаш дукха помещенеш я шъьалагlчен шоллагlчен отделенешка а.

Хьайбай помещенешта ремонт елга тlехьадовх Шаьла, Урус-Мартана, Нoжай-Юрта районий цхьацадолча боахамаша.

Из гlулакх укх гарггарча деношка тоадара, ерриrа хьайбай помещенеш шелал отталехьа тоаль яхара беррига теркам тlабахийта бева районни юртбоахама производственни управленей, колхозий, совхозий кулгалхоша, партийни организацеша, фермай болхлоша. Цхьайолча моттигашка помещенешта ремонт елга хlиха хьайбаш лелаерашта тlадиллад. Из майса дац. lа хьатlакхачалехьа помещенеш кийчъяра оарцагlбаха беза фермай болхлой, боахамашка вlашагlъехкача бригадай гlишлонъераш, беррига къахьегамхой.

Из болх сиха а дика а чакхбаккхара чlоагlа лоархlаме да ремонт еаш мел эшача материалашца, транспортаца lалашбар. Кхетамца лайда шаь беза хlара колхоза, совхоза чурча тоонех. Боахамий, фермай кулгалхоша, специалисташа ремонт миште ю хьежаш хани тlахьожам латтабе беза.

Хьайбай помещенешта ремонт елга сихагlа чакхдаккхара чlоагlа лоархlаме да уж балхаш дераштa юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяр, къахьегамхара наьха белам совбаккхара мел эшар дар.

Пятилетка кхоалагlча шера плани социалистически декхараш сийленца кхочашдара фермай болхлоша хlана эгара сагоатагlа де дезачарех да помещенеш сихагlа тоаль яхар. Цуига хьежжа лакхлургья хьайбай продуктивность, дукхагlа яха йиш хургья хьайбай продукташ.

СИЙЛАХЬ БА ХЬА НИКЪ, КОМСОМОЛ

ВЛКСМ 50 ШУ ДИЗАРА ХЕТАЯЬ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

Ленински комсомола турпал историйа. Коммунистически парте кулгалца са ца кхоеш къовсам лоаттабеши болх беши ах бlаь шера хьабенача сийлахьча накъа хетаяь яр ВЛКСМ ЦК-ос, СССР МИД кепайоазон отдело, СССР журналистий Союзо вlашагlтеха пресс-конференци. Москве журналистий Центральни Цlагlа хилар из 7 октябре.

Комсомола истори айкха дувзаденна да, аьлар пресс-конференце къамаьл даьча ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара Е. Тяжельникова, социализми коммунизма котъяккхар духьа Коммунистически парте, болхлой классо, берригача вай халкъо лоаттабеча къовсамца. Парте политически программа еннай кагирхой Союза, новкъостал даьд цунна общественни революционни эргалонаш еча хьинаре лакъа лоамар хилара. Дукха ха йоаццаш тlайнйна «ВЛКСМ 50 шу дизарахи кагирхошта коммунистически кхетам балара декхарехи» болз КПСС ЦК соцам — парте, комсомола, коммунизм кьалъеча метте цуи лоархlами бехктоккхами лакхбара йоакхо еш цlаьхха а бокъонца дог теша а деш хьахьоккхар.

Коммунистически партено гонахьа кхотаенна а йолаш, цуи моллагlа а заданн кхоачашъе кийча а йолаш йода комсомол шийн юбилейга, белгалдаьккхар Е. Тяжельникова. Укх тайпара цифраш йоалейир ю: тахана ВЛКСМ — уж ва цхьатерра уйла йолаш вола 23 миллион саг — вай Даьхен массе къамах бола вежарий, уж я 350 эзар юкхъанцара организаци. Хlара шера ВЛКСМ мугlарашка хьачувоагlа кхо миллион совгlа къонавар.

Владимир Ильич Ленина хьийхача тайпара, парте хьеккача тайпара, шоай башха дика цlей гlуллакхаца дезду комсомольцаша, берригача советски кагирхоша. Юбилей тlаclерттa къахьегарца белгальякха гlерташ ба беррига комсомольцаш. Тlайина дожхагlа дола производственни декхараш 29 октябрега кхачалехьа кхоачашдергдолаш ба легендарни Магнитка дерригача поахалий комсомольцаш. Горьковчанаша толаме дегlакхуал «Улув цхьаккха тlехьавусар ма хилва» яха почин. Пачхьалкхенна 4 миллиони 100 эзари тонн боамбе-бедала ялар духьа къовсам а лоаттабеш, «кlай дошув» чуэцаш боахь Узбекистана 20 эзар къона механизатораш. Къона москвичаши ленинградашцин берригача мехкарче шоай ханнарчарга кхайкар пятилетка 1970 шера 29 октябрь хьатlаотталехь кхочашъяра уж тlахьенаш, хlаьта из тlахьехам хьалльнцар Украина, Белорусси, Литва, Молдава, кхычча республикай, краий, областий кагирхоша.

Е. Тяжельникова дийцар юбилей езъяра программах лаьца. Шерра саъергъя из юбилей берригача Советски мехка. Цlей хьатlакхоачаш Ленинградерча Комсомольски майдан тlа хьеелларгъя Ленински комсомола сийлен монумент. Советски Союза кагирхой доттагlала кlира хургда Казахстане. Массанахьа а чакхдоахаргда «лийгераш дагабоха денош», «Даьхе лорае кийча хилара денош», «Къонача культураи искусстваи денош». 25 октябре съездий Кремлевски Двореце ВЛКСМ ЦК торжественни пленум хулча гуллургба тайп-тайпарча комсомольски поахалий аккалаш. 29 октябре Цlеча майдан тlа дог тохадолийташ йола советски кагирхой манифестаци хургья.

ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара Е. Тяжельникова, ВЛКСМ ЦК секретараша Б. Пастухова, А. Камшалова, А. Везирова, СССР кагирхой организацей Комитета председателa Г. Янаева жоп тийлар советскии кхыча мехкийи журналисташа даьча хаттарашта. Пресс-конференце балха юкъе дакъа лаьцар СССР МИД кепайоазон отдела заведующе Л. М. Замятина, СССР журналистий Союза правлене секретара В. И. Чернышева.

(ТАСС корр.).

ЛЕНИНСКИ КЪАХЬЕГАМА ВАХТА

100 шу

НОТ-ах ДУВЛА ДИКАДАРАШ

Боккха теркам тlабахийтаб Нохч-Гlалгlай химически заводе къахьегам lилман ларда тlа вlаштlехьбаккхара, цу гlулакха НОТ-а Совет вlашагlъеллай. цунна чуваллаца воархl саг вa. Совета кулгаллеш заводa керттера инженер А. С. Вайсман ва, хlаьта членаш — цехий начальникаш, мастераш ба. №№ 1, 2 йолча цехашка вlашагlъехкай лаьрхlа йола творчески бригадаш.

Советo планах бу болх. Цо шийн теркам тlабахийтаб производственни процессашта механизаци, автоматизаци яра, къахьегама хьелаш тоалара. Масала, стеклотарни цехе балха хьалеш lаьльчате хала дар лакха температура хилара. Совета рекомендацех цу цехе хlага автоматически кепатоха машина оттаьяь. Из бахьан долаш цу халача балкара 19 саг мукъабаккха вlаштlехьаьннад. цох хинна экономически-эффект 56 эзар сом да, къахьегама оввасре 44,2 процент лакхъеннай. Миттта майданс гlулакх дар НОТ-а Совета рекомендацех басараш хьалеча цехе даьр а. Хьалхагlа цехе паста дlа-хьа велараша кхухьар, хlане ма болх укхаза оттальча автоматически поточни лине чакхбоакха. Дукха чакхдаьхад заводе Совета рекомендацех цу тайпара пайдане гlулакхаш.

Хlана заводa НОТ-а Совето шийн теркам тlабахийтаб № 3 йолча участка реконструкци яра, шушаш еча балха автоматизаци яра.

К. АБУЕВ.

Ленински вахте латтача Грозненски кога гlирс беча фабрика коллективо башха-дика къахьегама толамаш доах пятилетка кхоалагlча шера. Кога гlирс арахецара кийс бетта план ханнал хьалха кхочашйир цар. Планал совгlа арахийцар 21 эзар пар кога гlирс. Продукцена реализаци яра кийс бетта план 104 процент кхочашъяьй фабрика болхлоша. Планаclа хьахlавчух совгlа торгови организацешка дlаяхьийта кийча продукци 129 эзар сом мах болаш я. Къаьстта дика къахьег Чучаса Айнина, Цадаев Ахьмада, Льянов Тухана, Мурдаева Ларас, кхычар. Юкъера лаьрхlача хlара сменагlа нормаш 115—120 процент кхочашъю цар.

В. САМОВА.

Сурта тlа: бейх беш ва А. Чучаев.
И. Пимова сурт.

ДОШ КХОАЧАШДИР

Тlайца социалистически декхараш толамца кхочашду укх шера «Грозпромстрой» треста СМУ-4 Круглов Константин Григорьевич керте латтача участка гlишлонъераша. «Юность» яха 70 квартира йола кооперативни цlа хьалдаь дакха дезаш бар уж кхоалагlа квартал чакхйоалаш. 30 сентябре хьалдаь а даьккха дlадезар пар из цlа.

Ер йиъалгlа квартал чакхйоалача деношка хьалдаь дала дезаш да «Нефтяник» яха 70 квартира йола цхьаькха цlа. ВЛКСМ 50 шу дузача денна къахьегама совгlат кийчдара гlишлонъераша декхар 7 ноябрь тlакхочаш цигара дерриrа гlишлон балхаш чакхдаха. Шоай дош пар дизза кхоачашдергхилар хlанзлехьа гуш да. Цу цlаrlа де дезача дерригача штукатурни балхех 85 процент балхаш чакхдаьннад, хlаьта сихденна деш да уйнаш толара балхаш а. Октябрь бутт тlакхочаш участка коллективо укх шера хьалъь гlишлош 7800 квадратни метр я. Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика къахьийгад маляраша А. Казаковас, В. Валуйскаяс, плотника Т. Петухова, кхычар. Цар хlара сменагlа нормаш 140—145 процент кхочашъю.

И. ГАНИЕВ.

ШЕРА ПЛАНАЛ СОВГlА

Пятилетка кхоалагlча шера республика соцний бешанаш лелераш геттара чlоагlа хьувкъабаьб сон. 7 октябрь хьатlакхоачаш пачхьалкхенга бехкаб 19257 тонн тайнтайпара сом план 19 эзар мара йоацача. Соахка беккачул цкъан хлавзен дукхагlа хул из.

Сом планал дукха тlех бекначавех я Сунженски район. 6159 тонн сом Даьхенга дlабеннаб цуи боахамаша бохка безар 4300 тонн мара ца хиннача. Дика тlехкхоачашдез шоай декхараш Ачхой-Мартана, Ведана, Наурски районаша.

Ланца хьувкъам кхебаьб республика комсаш лелаераша а. Шера план дlанале тlехкхоачашъяьй цар. Планах йоxка езар 80 эзар тонн комсаш мара йоацача хlанале чхьаrlар дооккхача пункташка дlаккачийтай 84,3 эзар тонн. Соахка дlаеннача 2,2-зза дукхагlа я уж. Цу даькъа эгара дукхагlа комсаш елар Наурски район я. Дика къахьийгад Шелковской, Надтеречни, Гудермесски боахамий комсаш лелаераша а.

Комсаш а сом а дlахо бохкаш я республика колхозаш совхозаш.

ЛАЬГlЛАЦ КХАШКАРА БАЛХАШ

Республика кхашка лаьгlлац меторий тата. Тlаrlертта къахьегаш ба шекара свекла, хьажкlаш, дуга лелаераш.

63 эзар гектара тlа дlайийнаар вай боахамашка хьажкlаш. 7 октябрь хьатlакхоачаш уж чуийцай 56 эзар гектара тlара, е ерригех 66 процент. Цох алате лаьрхlа чуенар 5,4 эзар гектара тlарагlа. Цу культурах шоай кхаш мукъадаьха бовлаш латт Надтеречни, Гудермесски, Наурски районашка.

Из культура керттерчарех а лоархlаш кхечул Малгlабика, Наьсарен, Сунженски, Шаьла районашка хьажкlаш чуенара балхаш лелара леладу. Дика вlаштlехьдаьккхид дуга чуецара Шелковской районе. Из маьхара культура 69 процент аьрда бьннаб цига.

Лакха хьувкъам кхебаьб укх шекара свекла лелаераша а. Урус-Мартана районе хlара гектара тlара 268 центнер мера оьлаш чудаьь. Хlаьта цхьадолча боахамашка ахь а дукхагlа — 300—400 центнер. Ерригача республике дlайийначох 40 процент шекара свекла чуийца бьннаб.

Шекара заводе дlаккхьачай 67 эзар тонн шекара свекла е шера планах 48 процент. тlанкха Гудермесски района боахамаша цхан 64 процент кхочашъяьй.

Толаме да ер шу коартолаш лелаеча а. Дикъ даькъах кхаьне тlара чуенай коартолаш. Соалкарчул сихагlа лел укх шера из культура чуэцилга Наьсарен районе. 546 гектара тlара чуийцай коартолаш е дlайийначарех 80 процент. Хlара гектара тlара 14 тонн коартолаш яьхай пар. «Знаменский» совхоза коллектива укх шера йывзаре къахьегарах даьннa беркат да из.

Колхозийи совхозийи кхаш лелаераш хlане чуийнна ялташ дlадуиш, зябь ехаш ба.

Аханел совгlа да хlена гураха дlадийна ялташ е 94 эзар гектара тlа. Вlаьстан юхье дlадуича ялташ лаьрхlа 73 эзар гектар латта ахаза. Эначох 48 процент хул цох.

Планах 70 процент зябь ахка даьннaх Надтеречни боахамаш, хlаьта Грозненски, Наьсарен, Урус-Мартана, Шелковской боахамаша из белх 25 процентагара 34 процентага дlакхоачаш мара баьбац.

Октябрь бетта чакхдаьха доал кхашкара балхаш. Цудухьа, геттара лоархlаме да е денош — пятилетка кхоалагlча шера заданеш тlехкхоачашъяь хургболча хьувкъама дика хара йолла еза кхаш лелаерий.

7-гlа ОКТЯБРЬ ХЬАТlАКХОАЧАШ КУЛЬТУРАШ ЧУЭЦАРА, ЯЛАТАШ ДlАДЕРА, ЗЯБЬ АХАРА ЙОЛА СВОДКА план (процентаца)

Районаш	Хьажкlа	Шекара свекла	Ялат дlадер	Зябь ахар
Ачхой-Мартана	80	42	46	45
Ведана	33	—	51	24
Грозненски	70	41	65	30
Гудермесски	87	61	46	60
Малгlабика	57	31	57	40
Надтеречни	91	—	77	70
Наьсарен	85	—	61	29
Наурски	62	—	79	47
Ножай-Юрта	7	—	42	10
Советски	8	—	39	11
Сунженски	79	—	38	63
Урус-Мартана	66	36	41	34
Шаьла	58	32	35	50
Шелковской	74	—	54	25
г. Грозный	100	—	37	41
Ерригa	66	40	55	42

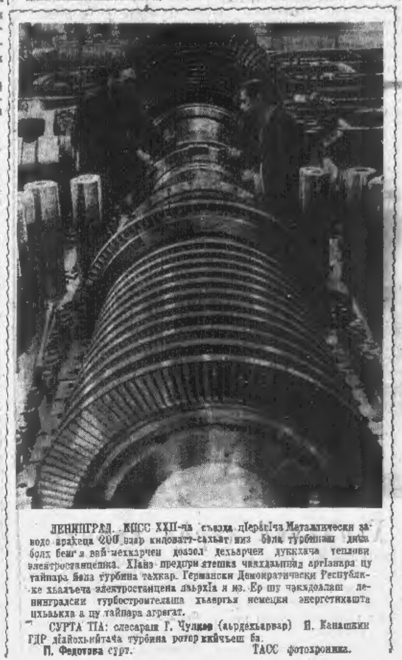

ЛЕНИНГРАД. КПСС XXIII-ча съезда дlерагlча Магlалинчески заводо арахеца 200 эзар киловатт-сахьат низ бола турбинаш дика болх беш я вай-мехкарчен доазол дехьарчен дуккхача тепловн электростанцешка. Хlана предприятешка чакхдаьннад аргlанара цу тайпара йола турбина тахкар. Германски Демократически Республике хьалъеча электростанцена лаьрхlа я из. Ер шу чакхдоалаш ленинградски турбостроителаша хьаергъя немецки энергетикашта цхьаькха а цу тайпара агрегат.

СУРТА ТlА: слесараш Г. Чулков (аьрдехьарвар) Н. Канашкин ГДР дlайохьийтача турбина ротор кийчъеш ба.

П. Федотова сурт. ТАСС фотохроника.

НОВ. А. А. МУРТАЕВ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ГlИШЛОЙ МАТЕРИАЛИЙ ПРОМЫШЛЕННОСТА УПРАВЛЕНЕ НАЧАЛЬНИКАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ ЙОЛА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Нов. Муртаев Асламбек Ахмедович Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета гlишлой материалий промышленноста Управлене начальникалла хьожаве.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитель М. МАМАЕВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный. 1968 шера 7 октябрь.

НОВ. Н. И. КАШАИНСКИЙ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ГlИШЛОЙ МАТЕРИАЛИЙ ПРОМЫШЛЕННОСТА УПРАВЛЕНЕ НАЧАЛЬНИКА ДЕКХАРЕХ МУКЪАВАЛИЙТАРАХ ЙОЛА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Пенсе тlа водаш хиларца дувзадена нов. Кашаинский Наум Ильич Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета гlишлой материалий промышленноста Управлене начальника декхарех мукъавалийта.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитель М. МАМАЕВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный. 1968 шера 7 октябрь.

КОМСОМОЛА ИСТОРЕЦАРА

ГӀАЛГӀАЙЧЕ коммунистически кагирхой союз вӀашагӀтоха йолайир 1920 шера лаьххий. 15 июле Наьсар-Кертерча школе гулбелар кагирхой. РКСМ Терски обкома викало гулбелачарна кагийча наха дийцар комсомоло де дерхӀарашн цун декхарашн, Россерчеа а долбол дехьарча а кагирхой болнах. Собранс цхьа барт а боллаш тӀайийцар коммунистически кагирхой союза Программа Устави. Коммунистически кагирхой союза юкъе баха безам болу кагийнах цигга дӀаязбир обкома викало. ДӀаязбьа «кагийнах», Нохчече а санна 30—35 шу ха йолаш бар. Цул тӀехьагӀа цо списки РКСМ Терски обкоме хьажа а хьежа чӀогӀйир Нюта хилар из гӀулакх Наьсарен округа къвча юрташка а. Цул тӀехьагӀа эггара хьалхара организационни собранеш йир, ячейкашна хьалхе лелае нах хержар.

ГӀалгӀайче эггара хьалхара комсомольски ячейкаш йоххача кьнаре дакъа лаьцар Аьлтий-Юртарча ревкома председателя Мальсагов Шахмарзес, из бахьна долаш Терски обкомо баркал а аьлар цунна. Эггара хьалхарча гӀалгӀай комсомольцех бар Хаппев Исраил, Эсмурзиев Эсамарза, Мурзабеков Хьажмурд, Солтамаков Махьмад.

1920 шера лаьххий Наьсарен-Вокзале комсомоле бахар Тамбиев Юсап, Зазиков Жанетта, Аушев Махьмад, Мочкъий-Юрта — Банкаев Махьмад, Долакха-Юрта — Мурадов Халат, Долаков — Алероев Алсбик, Фуртоге — Ахриев гӀар Махьмади Мугостн, Доьшакъа-Юрта — С. Куркиев, и. кх.

РКСМ комсомольски ячейкаш вӀашагӀтохаш бахь беррига болх ГӀалгӀайче бир РКП(б) Наьсарен округа оргбюрос РКСМ Терски обкоми хьалхе а лелаеш. ГӀалгӀайчен коммунисташа (1920 шера сентябрь тӀаккхочаш 41 члене 133 кандидати бар уж) мамлта нонкъостел дир къахьегача кагирхошта уж коммунистически кагирхой союзе вӀашагӀтохара.

1920 шера 27 августе хилар Наьсарен округа коммунистически кагирхой союза I конференци. 400 комсомольцашкара вена 25 делегат вар цига.

Делегаташа ладийгӀар дуьнен дальхаьнта юкъерча хьалах, комсомола декхарех, халкъа образованех, комсомола доархӀамах йолча докладашна, организационни дешаш дийцар.

Окружкома юкъебаха держабар Аушев Юсап, Эсмураиев Эсамарза, Костоев Зоврбик, Арчаков, кьыбарш.

РКСМ Наьсарен окружкома балха юкъе доккха дакъа лаьцар Эсмураиев Эсамарзас. Хьалхарча пленуме организационни отдела заведующелла хорж из, цул тӀехьагӀа дукхача шерашка болх бу цо РКСМ окружкома секретарь волаш. РКСМ Къилбаседа Кавказа крайкома бехктокхамерча балха тӀа хиннав, РКСМ(б) крайкома кьамий комиссе член а хиннав из.

Вола булуш, доккхал ца доаш, вӀамах сакхеташ, нака лоархӀаш комсомольски болхло вар из. Дукха къахьийгар из гӀалгӀай кагирхой вӀашагӀтохара, кхотабара, социалистически уйлаица кхетам балара.

Комсомола дика организатор а хьанаре болхло а вар Алероев Алсбик. 1920 шера комсомоле вахар из. Юкхьанца из хилар Долаков (Пседахе) нобач волаш, тӀакха окружной ревкома секретарь. 1921 шера из Инаркъе, СоагӀапча. Къаськиа вӀашагӀтехар комсомольски ячейкаш. РКСМ ячейка секретарь хилар, хӀаьта РКСМ райком йиллача цун культпропотдела заведующелла хержа болх бир, цул тӀехьагӀа секретарь хилар цох.

ГӀалгӀайчен комсомол вӀашагӀтехаш а цун болх лаххбеш а дукха къахьийгар кхтта Хаппев Исраила, Костоев Османа, Хабриев Мурада, Тамбиев Юсапа. Эггара хьалхара комсомольцаш хинна да Іеш, дукхаьна хана комсомольски ячейкай секретараш а бар уж, комсомола обкома хьалхе лелаю болхлой хилар, цул тӀехьагӀа партийнин [redacted] организацика болх бир цар.

ГӀАЛГӀАЙЧЕН комсомоло хьалхарча шерашка болх бир комсомольцаштен союзе бовцача кагирхоштен дешар ца довлга дӀадоакхаш. 1920—1921 дешара шера цун инициативах йиллар дешар ца хар дӀадоакхаш йола 11 пункти дешар вӀезага ховш хилар дӀадоакхаш йола массехк пункти. Наьсар-Берте комсомольцаша йиллар гӀалгӀай мехкараштта йола школа. 11 йоӀ яр цига дешаш. РКСМ Наьсарен окружкомо харжа а хержа 45 комсомолец юкъарча дешара тайп-тайпарча курсашка деша вахийтар. Уж курсаш чакхъяьхача советаш организашка балха бехктокхамерча участкашка болх бец хилар уж.

Ха дӀа ма йола комсомольски ячейкаш тӀа-тӀа дукхагӀа дакъа лаца йолаелар кулакашта налоган тоахача, юртбоахама налог тулъечи, ахархошна вӀаши новкъостал дечакомитете, общественни лаьтта некъача, политически уголовни бандитски группаш дӀайоахача. Цу хана комсомоло баьча балха сурт дизза оттадара е масалаш доалале мегаргда.

Инаркъен (Пседаха) округ 1920—1922 шерашка гӀалгӀай, нохчий, черсий, казакий бандиташ хьулалуш хинна моттиг яр. Бандитий группаш дӀайоахаш яь цхьакха а операци дӀаяхьанзар Инаркъен (Пседаха) округа комсомоле дакъа ца доацаш. 1922 шера комсомольцаша дӀаяьхар М. Мерзиоева, С. Лускужева, къмчар хьалхле лелаеш хинна бандитий группаш. Шин шера бахача наьха сатем боабеш, наха зенаш, вусамаш деш а хилар уш группаш. Уж бандаш дӀаяхарца чехка тоаделар округера политически хьал, дешар ца хар дӀадоакхара, юрта Совето, изба-читальне, потребкооперацие лартӀа болх бара, хӀаьта кхтта доркига общественно-политически боахамех гӀулакхаш дара эша хьал хьахилар.

1924 шера ГӀалгӀайченаа автономни область йир. 1924 шера 20 декабре хилар комсомола хьалхара областной конференци. 40 комсомольски ячейкера вена 1074 комсомолец — делегат. Конференце дийцар дуьнен халахкалйе юкъерен мехка чурра хьал, РКСМ Къилбаседа Кавказа крайкома ГӀалгӀай областной оргбюро отчетни докладаш, кагирхошта ленински хьехий баларен вехкаранта юкъе беча балдел дешаш. Лийцача деррига дешаел боагӀаш йола решенеш йир. Цига конференце делегаташа чӀоагӀа критика йир дукха хьал административни болх мара ца баьчеи кагирхошта политически кхетам балара дешаш вӀаьла теркал ца деш хиннача цхьайолча комсомольски ячейкашта. Цу тайпарча а кьычв зеде долча а гӀулакхашта дукхадара кьадле къонсаш шоаш дӀабелабир комсомольцаша, кагирхошта юкъера кхетама болх тоабир.

Шоай тайпара юрта клубаш а хинна. ДӀайттача дешар ца вар дӀадоакххача пунктех дукхача наха юкъе беча политически балха дукха нах гулалу моттигаш хилар. Заначеш чакхъяьннача тӀехьагӀа укказа боагӀар кагий нахи мехкарийи меттел, царел дукха бокххагӀа бола нах а. Дийнача комсомольцаша цу сайренашка газеташ тӀарча материалех беседаш йора гулбеннарашта, Советски Іаьдала политика дӀайовзийтар. Кагирхошта хьалхашка каст-каста дика докладаш йора РКСМ Наьсарен окружкомо, Горски обкома вакалаша, каникулех цӀа баьхкача дешара заведеней студенташа. Докладаши беседаши чакхъяьннача тӀехьагӀа халхараш дора, илланаш доахар. Доьшакъий-Юртарча клубе йоккха йоаца пьесаш а уттайора.

ГӀалгӀайчен комсомольски ячейкаша дами беча масса а оттӀорахьарча политически культурни балхах бербат доалар: геттара дукхача кагирхой уйла хилар комсомоле баха. Масала, 1925 шера хьалхарча кхоа бетта гӀалгӀай автономни областа комсомоле вахар 283 сак, царех 8 гӀалгӀай йоӀ а йолаш.

1925 шера хоржаний кампани йолча хана балача цӀаза дукха комсомольцаш хержар юрта Советашка, царех цхьаш а бенна. Масала, Мочкъий-Юрта 30 депутатах 25 комсомолец вар, Наьсаре — 10, Инаркъе — 5, и. кх.

Моттигерча сельпо правленешка потребительски кооперативай членаш 52 комсомолец хержар. ХӀана из эшаш сельпо эрригача правленешка счетоводалла болх беш хинна таш БуротӀа лаьрхӀа йола счетни курсаш чакхъяьнна комсомольцаш бар.

БАЛХА кертерча участкашка комсомольцаш хиннача цу хьалашка комсомола ячейкай доархӀаш кхы а лакхлора. Цуна дукхалена собранешка дукхагӀа дувна доалар юрта Советашка, сельпо правленешка хержача комсомольций балхах, цу организашка ма болча олапарции доархӀамах дола дешаш. Советски кооперативни организашка хержача комсомольцашкара комсомола ячейкаша дӀалехар парте классови налогови политика тӀаотъар, кулакаш шатохар, нагахьа шийна налогаш хьалдел шоашта доахачуд совгӀа дола хьалт паччахьалкхенгахь доккха нах ца тусе, парна де доагӀар дар.

Комсомольцаш юрта Советий сельпо правленей членаш хилара йоккха хӀдени йора цу организий балха. Комсомольцаш юкъе хиннача юрта Советаша, сельпо правленеша балх дикагӀа бора. Цунаш дика совкхувра къоберий, середнякий, кулакий.

Къоберашь раьж бар комсомольцашта, шоай га доакхаргӀойа наь дерхӀар перех. Кулакашта белацар уж. Бахача наха комсомольцаш тоамбаланйта дагахьа кулакаша партийни комсомольски ячейкашта юкъе цӀур бехкар. Масала, Онгаштерча комсомольски партийни ячейкашта юкъе халахетар эттар сельпо балха тӀагӀоана. Кулакашта новкъа дьаьннавр комсомольцаша сельпо балха юкъе беднякаш озар. Тика чу даьа а хулар деррига эшаш дола товараш, царна баха Іалашбора беднякаши середнякаши, хӀаьта кулакаш торговлена юстара боахар. «Комсомольцаша магазина чура беднякашца цхьана товараш лечкьалу, хӀаьта шоана, коммунисташта, из бӀаргаа а гаш, хар ше цу балха хьалхе лелаеро юстара а даьхкар», ахаш, комсомольцаштел коммунисташтел юкъе халахетар деккха дагахьа хабараш дуьйла боалабелар нуьгаш. Комсомольцаша чехка гучадаьхкар кулакаша тийиоача балха доладаь из гӀулакх, юрта Советеи сельпоэ беча балха тӀехь ийса никъ дӀа а бихьар.

Лоийха терро йора ГӀалгӀайчен комсомоло советски, кооперативни, боахама органашта эша кадраш кийчъяра. Духхьал 1924—1925 дешара шера 100 комсомолец вахийтав Совпартшколе, 200 — педучилище, юртбоахама техникуме, дешара кхыча заведенешка. Уж тӀестенахачул техьагӀа комсомольцаш юрта Советий председателаш, хьехархой, школай заведующеш, ветеринараш, и. кх. белаш болх беш хилар.

Эргаьбаьккха тоабора кагирхой союза чура болх. Хан-ханнахьа а дика а йора ячейкашна комсомольски собранеш, цига хулар политически боахама, культурно-просветительни дешар. 1924—1925 дешара шера 9 юрта дика болх беш 5 политшкола передвижка яр. Цига шоай политически кхетам бола членаш дешар ца хари дешар кӀезига хари дӀадоаьлахача пункташка дешаш бар.

Ше политически кхетам, идейни тешаме хилар лаьхькхар ГӀалгӀайчен комсомоло, ерригача Советски Союза комсомоло а санна, троцкистски оппозицена доаттабаьча къонсаме. 1924 шера 23 декабре комсомола ГӀалгӀай обкома шерьаьча пленуме дийцар «Троцкий вӀаьхьа партех гӀортарах» дола дош. Обкома пленумо ше тӀаьйцача решене тӀа карцахаь болаш лаьрхӀар Троцие беш болча партена дуьхьалара болча Ленина дуьхьалара цун уйлаш. ГӀалгӀайчен берригача комсомольций цӀераьгӀа дӀакхайкаар ше большевистски партена тешаме хилар а, марксистско-ленински теори цӀена лоаттара тӀехьа дотта хандаь чӀоагӀо яь хилар а. Комсомольцаша бина могадар троцкисташна, социализм хьалъечу лоаттабаьча къоссане большевикий парте дӀахьош бола никъ, комсомола обкома дийн.

1926 шера февраль бетта хилар ВЛКСМ ГӀалгӀай областной конференци. Комсомольцаш цу конференце баьхар кхы а чӀоагӀагӀа кхетабенна. Областной хьалхара конференци хилачул тӀехьагӀа дена областной комсомольски организаценна керех 10 ячейка тӀаккхийтар. Цига хьача ВЛКСМ 643 член. Цу тайпара, областной организаце 1926 шера февраль тӀаккхочаш ВЛКСМ 1664 член яйъе вола 50 комсомольски ячейка яр. ХӀаьта цу хана кханте членаши кандидаташи болаш 300 гарта сак вар ГӀалгӀайче.

ХӀаьта цхьайолча юрташка (Бурон-Іала, Онгашта, Доьшакъа-Юрта, Мочкъий-Юрта, и. кх.) партийни ячейкех дикагӀа болх беш яр комсомольски ячейкаш. Цунна тешал ду ВКП(б) Къилбаседа Кавказа крайкома комиссе 1925 шера ГӀалгӀай партийнин комсомольски организацей болх тохкаш яьча актана. Из дар цхьайолча юрташка коммунисташ комсомольцел кӀезигагӀа дешар ховш хилар, хӀаьта цхьабола коммунисташ бина нукъьбаьнна бацар хьаьнача заман гӀулакхех, нуьунба шар комсомольцел лелагӀа бора болх. Бахача наха комсомольцел кӀезигагӀа доархӀар уж, цар лелара кхетабора юрта общественни. Байаре шоай авангардии доархӀам.

Цу деррига гуш да ГӀалгӀайчен комсомоло, Нохчийчен йолча санна, ше хьалхарча хьаладарча шерашка моттиге Советий Іаьдал чӀоагӀдара тӀехьа, кулакашта, контрреволюцини элементашта, къьнача традицеш гӀулакхаш дуьхьал вӀеенхашта къоссам лоаттабаь хилар, социалистически уйлаца кагирхошта кхетам дуц хинна хилар. ВЛКСМ хьалхарча шерашка ше политически кхетам хилар дӀагойтар комсомоло, Коммунистически парте тешаме, бӀубенна гӀонча, цун политика хьанаре кхочашйер ше хилар хоа а гойтар.

В. ФИЛЬКИН,
исторически Іилмаш кандидат.

ГОРЬКИЙ. Кема-гӀорат хьалхарча рейсе дӀадахийтар «Красное Сормово» кхача [illegible] завода. «Советский Казахстан» яха керда кема Каспийски форда лаьрхӀа хьалача машинийаькъа паромех тӀехьарчарех яр я. Цо дӀа-юха хьурзаргья машинийаькъа составаш, пассажираш Баку — Красноводск — Баку яхача маршрутах.

Сурта тӀа: «Советский Казахстан» яха машинийаькъа паром никъа долаш да.

И. Софронова сурт.

ТАСС фотохроника.

Юха а ший болх дӀаболабаьб

22-ча сентябре, наьнах лийрхиача хана, ремонт яь яьккхар № 82 йолча Ачалуки йлачара мехкдаьтта скважина. Из ремонт яр мастер-инженер Николай Петрович Юрковске бригада я.

Цу балха уӀа хьийнарe къахьегарца бегтабальлар бурувдеттер И. Келин, бурувдеттарий гӀонча С. Варханоев, В. Данилов, кхыбараш.

Скважина харвердальрул тӀехьагӀа хьалла лоабета марехал Іотугухийта колонна хица болх бе яьккхар, цул тӀехьагӀа И. П. Юрковске бригадо солянo-кислотни обработка йир. Дийнахьен буси 70 тонн (5 миллиметр йолча штуцерах) мехкдаьтта лу хӀанз цу скважино.

Укх тӀеххьарча хана хьаньяь лья скважинаш хьацаш царгара дукхагӀа хьадеха баьнаб мехкдаьттахой. Хьалха доаккхача мехкдаьттан скважина тӀерча тӀехенех мара терко па сш хиннача, хӀанз уж хьаж гоппахьара шийла цӀена йий, лоабата мархала лаьрдӀа ораш-амбараш дӀаяьхайий. Скважина эксплуатаце дӀалуш хӀанз укх тайпара порядок оттаьй: бурун деттача мастеро дӀалх мехкдаьтта доаккхача мастерга, геолого — промысла геологага.

Ала догӀа сентябрь бетта шоай коллективо тӀеххкоачашъяьйг. Бригадаш цу бетта цар дӀаеннараш шу скважина я.

П. ВОЛОДИН,
ЦНРС воастаргӀоаш геолог.

ТӀЕХЬАЮСА ПРЕДПРИЯТЕШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ!

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШЦА НИЙСЛЕ

Ленински къахьегама вахте оттена республика промышленноста боккхий шерда къахьегама толамаш даьхад. Продукцеча реализаце йоа керттера наделки ерзецарев нйс бетта план 26-ча сентябре кхоачашъяьй. В. И. Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене мехкдаьттахоша нйс бетта план хилел 6 ди хьалха кхоачашъяьй, хӀаьта газ даккхара план нйе ди хиная хьалха кхоачашъяьй.

Хана хьалха нйс бетта производствени план кхоачашъяьй «Грознефтехимзаводы» объединене, энергетически, моттигерча, нйточа, кхачан промышленноста а кхыйолча а отраслей дукхача предприятеша. Нйс бетта планагӀа лаьрдӀачул совгӀа арахийца тайп-тайпара продукци 10,79 миллион сома мехьа я. Цох дукхагӀа йолаш дакъа да мехкдаьтта, газ, электроэнерги, фенол, ацетон, синтетически спирт, полиэтилен, тайп-тайпара доагар, парафин, машинашта хьекха даьтта, слюда, мебель, кога гӀирс, кхыйола наделеш.

Укх шера нйс бетта реализаци яь промышленни продукци дӀалахача шера цу хана йоаккхийтача кийчача продукцел 10,4 процент дукхагӀа я. Цу дегӀаначa продукцех 70 процент совгӀа хьахинна къахьегама овсарле лаккхара чотах. ДӀадахача шера цу юкъа хиннача укх шера нйс бетта къахьегама овсарле 4,1 процент лаккхеннай.

ХӀана ший республике планированеи экономически стимулированеи кердача системах болх беш а 74 предприяти. Республикe еррига арахецӀа промышленни продукцех 85 процент продукци арахецӀа цар. Юкъера лаьрхӀача республика промышленносто дӀахачарел дикка лаккхагӀа да цу предприятеша даьха къахьегама толамаш. Кердача системах болх беча предприятешка продукцена реализаци яр 11,4 процент лаккхеннад дӀадахача шера нйс бетта хиннача, хӀаьта къахьегама овсарле воргӀ процент лаккхеннай.

Республика промышленноста боккхийча лакха къахьегама толамаш дахара керттера бахьан да коллективаша шерра социалистически яхь йоаржар, болхлоша, специалисташа хьийнар кхо ца деш творчески къахьегар, цар производственни политически активность лаккхалар. Социалистически яхье хьалха латт «Старогрознефть», «Горскнефть» мехкдаьтта промысловей управленей, Грозненски химически комбината, КПСС XXIII-ча съезда цӀи лелаеча крекинг-завода, А. Шерипова цӀерагӀа Грозненски нефтемаслозавода, «Электроприбор» завода, «Грозэнерго» централни ремонтно-механически завода, ацетонан завода, кога гӀирс беча фабрика, Нохч-ГӀалгӀай химически завода, № 1 йолча гӀишлон материалий комбината, Грозненски № 2 йолча горбыткомбината, Наурски Шелкови хьунбоахамий, Ассийски консервни завода, Гудермесски маьлк ечи завода, кхы дукхача предприятей коллективаш.

Бахьда, социалистически яхье хьалха латтараша санна дика къахьегаш ерригача предприятеша. Республике йоаш а тӀаьханче предприятеш а. Нйс бетта план кхоачашйоацаш республикера 30 предприяте. Цо еррига предприятеша яхь йоарцаьа яцар. Нйсахчул из ярах реализаци ца ери йоса промышленни продукци 3,4 миллион сома яьха я.

Къьсетта йе да цу предприятеех дукхагӀчар дукхахача хана дениз шоай план кхоачаш ца еш хилар, ГАРО завода, Старопромысловски кирпичи еча завода, «Ачалуки» яхача минеральни хий деча завода, Гудермесски горбыткомбината коллективаша нйс бетта даьха къахьегама толамаш бӀрх бетта хинначарех а лохагӀа да.

Промышленни предприятей коллективаша, цу даькъе тӀехьаюсача предприятешта а дукха хьалонаш нийслу. Царна юкъе я лакха латтача организаценa новкъостал ца дича нийслу халонаш эший ца могаш йола предприятеш. Предприятеш тӀехьаюсаш хилар из бахьан долаш да аьча нийса хургдац. Аьча анализе дахьаьнах дукхача предприятеша гаьнна шоай чурча резервех бизза пайда ца эцага, производства эффективность лаккхургйола гӀулакх вӀашттӀехьа ца доахийта. Цул совгӀа, алъайолча предприятеша, цу даьккъе «Малгобекнефть» НПУ, Грозненски автотракторо-ремонтни завода, «Чечингсельстрой»-треста аьшпабетони конструкций завода, Шалгарча аьшпабетони конструкций завода, металлтара завода, Сунженски, Самашкински консервни заводий, «Ачалуки» яхача минеральни хий деча завода, Ермоловски хьунбоахама, Ведана хьунбоахама, кхыча коллективаша укх шера нйс бетта къахьегама овсарле лохьаьй дӀадахача шера цу юкъагӀа хиннача.

ЙоаххагӀча кварталe предприятеша дика болх барах тайпа да шера тӀаьйца социалистически декхараши паччахьалкхен плани толамца кхоачашъяр.

Боахамий кулгалхоши, партийни профсоюзни организацешта кхоачашданза дергдоацаш хьалхашка латта декхараш да дӀабахача нйс бетта баьча балха итогий кӀоарга анализ а яь, нийсденнача кхачамбоацарий керттера бахьанаш тахкар, уж кхы да нийсдалийтара хьадда йола мероприятеш белгалъяхар, деррига технико-экономически хьоахамаш лаккхдар. Цу даькъе керттера терким тӀабалайта беза дӀахо йодача хана къахьегама овсарле лаккхьара, производственни фондех пайда эцига тоадара, шерра боахама расчет производствана юкъеяхьара, къахьегамен материальни ресурсашта кхоамбара.

ТӀехьаюсача предприятей коллективаша тӀагӀертта къахьега деза социалистически яхье хьалха латтача коллективашца нийсъяларa. Цар опыт Іома а еш, дикагӀйола опыт хьаэца еш. Производства эффективность лаккхьаре еррига резервех бизза пайда эца беза. Цу даькъе царна доккха новкъостал эш уж предприятеш чуйоагӀача министерствай, управленей, ведомствай кулгалхошкара, цу предприятешка паччахьалкхен план кхоачашъйтара бола керттера бехктокхам царна тӀаьлатт.

ХӀанз, В. И. Ленин вахь бӀаь шу дузача денна сийленна лаьжабизара беррисача къахьегамхоша шерра социалистически яхь йоаржаьча хана, къахьегамхой дегӀауха инициативо тӀеерзае еза керда производственни толамаш дахара. ХӀара коллективе, хӀара болхлочо кхоачашдацей дарейоацаш хӀанз да йоалхей хьалхашка ший декхар дизза кхоачашделга, пятилетка кхоалагӀча шера план толамца кхоачашъелга.

ПРОДУКЦЕНА РЕАЛИЗАЦИ ЯРА 1968-ча ШЕРА НИС БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШ ЦА ЯЬ ПРЕДПРИЯТЕШ

Предприятеш	Директор	Партийни организаце секретарь	План кхоачашъяр %
«Красный молот» завод	И. К. Колесников	В. М. Шейкин	99,8
«Электроинструмент» завод	А. А. Мальсагов	И. К. Пашенных	98
«Пищемаш» завод	И. А. Керимов	А. Ч. Закриев	97
Медико-инструментальни завод	С. А. Камерди	В. Ф. Цыганков	94
Бесорейзавод	Н. В. Козлов	С. И. Абдуллов	97
ГАРО завод	С. Ш. Григорьянц	А. Н. Нодорубов	98
Автотракторо-ремонтни завод	А. В. Морейкс	В. Н. Пахомов	88
«Транснаш» завод	А. В. Комаров	М. М. Магомадов	96
«Чечингсельстрой» ЖБК завод	А. М. Арутюнов	А. Ф. Кананчев	95
«Кавэлектромонтаж» ГМУ мастерскеш	Ю. Ф. Нерух	Н. Т. Меркулков	89
Металлтара завод	П. В. Столяров	К. П. Ильин	63
Ермоловски ДОК	Н. С. Назаров	Н. У. Мусхаджиев	94
Промстрой материалий № 2 йола комбинат «Чечингушдорстрой»	М. Г. Майкин	П. В. Кукальян	90
Аргунски ЖБК завод	Д. Г. Гуревич	Г. И. Казанцев	90
Старопромысловски кирпичи завод	Н. М. Колобов	Т. М. Сорочкина	82
МалгӀабекера кирпичи завод	Ю. Э. Уайсов	З. Е. Эржепова	69
Гудермесски кирпичи завод	Ш. Т. Юсупов	И. А. Нечитайлов	58
Наьсарера кирпичи завод	Б. Х. Алиев	Е. Гадиев	65
Ермоловски хьунбоахам	В. П. Воронов	Д. С. Дасаев	79
Сунженски хьунбоахам	Н. И. Пинжалов	А. Г. Цуканов	95
Ведана хьунбоахам	С. С. Усаев	М. Дикаев	94
Ачхой-Мартана хьунбоахам	Ю. Ю. Мизиев	Л. Хучашев	96
Грозненска трикотажни фабрика	Х. В. Котиков	З. Е. Володина	90
Назрановски мельзавод	В. Б. Умалов	С. М. Мухольгов	92
Сунженски кирпичи завод	М. А. Долаков	—	95
Грозненски гормолкомбинат			
директора декхараш кхоачашдер	Н. Ф. Максимов	Н. С. Пестренин	96
«Ачалуки» яха минеральни хий ду завод	С. Л. Цечоев	С. О. Акиев	76
Шелковской райбыткомбинат	Х. А. Астамиров	В. Г. Мисетов	99,1
Гудермесски горбыткомбинат	Л. Б. Жуков	О. Н. Гетман	89
Ачхой-Мартана райбыткомбинат	Б. А. Шаваев	—	74

БОЛХ ТОАБЕЛГА
ДӀАДИЙХАР КОММУНИСТАША

Грозненски химически комбината юккъанцарча партийни организацешка отчетно-хоржама партийни собранеш чакхъяьннай. «В. И. Ленин вахь 100 шу дизара денна сийленца накъалахара производства еррига торонаш гучайха» яхача лелнзах чакхъяьйр уж.

Собранешка коммунисташа цӀендаштта дийцар къахьегамхойта коммунистически кхетам балара дош, коллективай производственни гӀулакхех, дӀахо йодача хана партийни болх кхы а лакхбара наьъкъаш белгалдир.

№ 15 йолча цеха коммунисташа цӀендаштта критика йир партбюрона комсомольски организацена хила дезача тайпара кулгал ца дарах, кагирхошта юкъе политико-кхетама болх эзала лелабарах. Кагирхошта юкъера кхетама болх тоабар дӀадийхар коммунисташа.

№ 133-136 йолча цеха парторганизаце секретара В. Кила партийни балха кӀезига терко яьй аьнна ала дац. Цхьабакъда, отчетно-хоржама собране гучадаьлар цеха партийни балха юкъе дукха а кхоачамбоацараш хинналга, дӀахо из болх тоабара шоашта баккхьа хетачох фу де деза а дийцар коммунисташа.

Шоай секретара партийни балха юкъе парте членаши кандидаташи кӀезига юкъеозар белгалдаьккхар коммунисташа.

Коммунистех лаьца дукха цадарараш дийцар ремонтно-строительни цеха юккъанцарча партийни организаце секретара. ХӀара производственни участкаш тӀа хьалхие лелаьй коммунисташа, эшача новкъостал даьд. Цу гӀулакхо йиш хилийтай капитальни ремонт яра деррига балхаш дикал лайха йолаш ханал хьалха чакхдаха.

Балха овсарле, продукце дикал лаккхьара, цунга дӀабода нах нохбара дукхача мехьа предложенеш тийлар коммунисташа. Керда хержа партийни бюро декхарийлз йир собранейна белгалдаь кхоачамбоацараш сихагӀа дӀадаха, организационни политмассови болх тоабе, В. И. Ленин вахь 100 шу дизара сийленца накъадахара еррига торонаш эрпагӀъяха. Белгалдаь кхоачамбоацараш сихагӀа дӀадахар, организационно-партийни болх лакх а беш В. И. Ленин вахь 100 шу дузача ден сийна тӀаийца социалистически декхараш толамца кхоачашделга Іалашдар дӀадийхар коммунисташа.

В. ЗАХАРЧЕНКО,
химкомбината парткома секретарь.

Хьалъяьй керда корпус

КИРГИЗСКИ ССР. Сихача Иссык-Атинка яхача хи йисте, Киргизски Ала-Тоо хозача чӀоже, листача лоаман хьунашта юкъе хьалъяьй я республика къахьагӀчарех йолча цхьан курорта корпусаш.

Цига минеральни источникий, дарбал йолча кодий новкъосталца хӀара бетта дарба ду 400 сага. Средни Азе дикагӀйолча курортех цаӀ хилгарах тарра дукхханешта дӀаяйзай Иссык-Ата.

Сурта тӀа: Иссык-Ата яхача курорта керда корпус.

В. Лазарева сурт.

ТАСС фотохроника.

ХЬУВКЪИЙТАРА

Дукхачу шерашка Наурски района фуьа участка бахлена бахча теккамаш хьахьеххал ухх района хьалашка хьалха хIаттам хилиначуд кIезига тIехьадаьлла ялат дIадийча из дикагIа хьувкъийтара.

Цудуьхьа цар могадарна тIехьадаьллачу боахаманна ялат дIадера гIуллакх.

ГIуракха дуьчы хьалхарча дахкIа ухказ кийчадаь лаьтта 13700 гектар да. Цох кIиша тьакъоастадьар 11,5 эзар гектар. ХIаьта йоалъара лахкIа 3,5 эзар гектара тIа роль, рапс, кхыйола культураш боахамашка дIайийна баьхна йоьала ха яьний.

Къаьстта ухх шера чIоагIа сарпагIбаьнкабар кхаш деладераш гуракха чича культураштa лаьтта кийчдара. Ханнахьа лаьтта аьха деллхарва совгIа цунна культиваши е аьттуй баьннаб ухказа.

Совхха цхьайолча бригадашка агротехнико дIадеххача тайпара гIулакх деш хий деххачь лаьттанкa ялатан кхедарах мел чIоагIа пайда баьдар хоьш ма хий. Цу хьакъе дика масалаш да ухх районе. Ленина цIерагIча колхозе Рустамов Рустама кулгалдеча пхьоалагIча комплексни бригада 140 гектар йолча участие дIайийна хинна герох чуйнна боаллаше из лаьтта ака а аьха чудолийташ хий диллар, гектара тIа 800 кубометр а кхоачийташ. ТIаккха цига дIадийна кIа дегIадоагIача хана цкъа тохаш гектара 450 кубометр кхоачийташ, шоза хий техар. Йиттa гIулакх лоаттадьача чуйнна хьтоккъам гектара тIара 36,3 центнерага дIаккхьар. ХIаьта вегетационни хий шозза деллачарна кхы а тIаккхийтар бархI центнер е гектара тIара 44 центнер ялат. Цар опыт дага а латтаю ухх шера шоай ма хула хьалха дукхагIа хий дилла гIерташ хинаб ухказа. Цудухьа, гуракха дуь кIа хий дехкача лаьтта тара дIадуврдлап. Юртбоахама производственни управлене чудоагIача боахамашка хий деххa лаьтташ 1650 гектар да. Царех дIаиз чудоийтам хий техад 1479 гектар лаьтта. Кхашка дий дIаиз а деххаш да.

Дика ма лаьар цу балхах «Россия», Ленина цIерагIча колхозий кхаш деладерий. Ялат дIаде боладуча деношка план кхоачаш къара кхойтта гектара тIа хий диллача аьннаар «Россия» яха колхоз.

Шаде деза фу а доаттIача тайпара кийчдаьдар районе. Пох 75 процент цхьоалагIча классах дар, хIаьта кхоалагIча классах дар ухх шера кIалла хургдаш цунна. ДIацелехьа жолхаш ер фух.

Аьттув боаллийташ йола предшественникаш хиннача дIаде гIерт района кхаш деладераш гурахьа дув ялаташ.

Дукха даьа севооборотaш карахьаара «Россия» яхача колхозе. ХIаьта «Терский» совхозе гурахьа дув ялат бокк1оанпа таблицаша дIадеххача тайпара шера дIаден. Цул совгIа шоаш керттера оахам деча хана деррига лаьттах ахане тIа хIара гектара тIа 2 центнер суперфосфат техай цар.

ХIанз чуйнна ялат дIадуш 86 района механизатораш. Ялат дIаде эттача хана деш ши кIира ха шера лаьнаеце а 9,5 эзар гектара тIа гурахьа юв культураш дIайийна баьнаб ухказа. Цу лаьккъа дукха даьа Ленина вIаь шу дизара сийна шера социалистически яьве а баьнна ялатан дIадуьча хьалхле деладеча агрегатоша «Россия» колхозерча йов. Ларионова, «Терский» совхозерча йов. Гаврина, Шатуева, Дьяченкое, норма 25 гектар мара йоацача царех кIоране дийнахь 30—34 гектар лаьтта доагIача боаране кIоарга дика фу лаьттах йоал. Царна аьттув болаш а хIана этта хоза ха а.

Ялатан дIадийна лаьначa участкашка катокашца лаьтта ГотоIаду.

С. МАЙСИГОВ.

ТХОГА

ЯЗДУ

ЮРТБОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОШТА

«Сельские зори» яхача зональни журнала аргIанарча номер тIа кепатеха я юртбоахама производстве хьалха латтарий опытах лаьца бокъха чулоадам бола массеха статьи корреспонденций.

Юрта боахаме гIишлош хьальара хетаь я передовая. Цу тIа дуьц Къилбаседа Кавказе, Центральночерноземни зоне гIишлош хьалдолча балхех, хьалха латтача гIишлошъерий опытах, хIанача тIехьагIа кхоачашле дезача декхарех.

Журнала экономически раздела кIал кепатеха я растениеводствен хьайбай боахамей дахьача лакхарча экономически хьокхамий опытах йола статьяш. Бокха теркам тIаозаш я «Керттера контролер — сом» яха КПСС Нохч-ГIалгIай обкома юртбоахама отдела заведующе заместитела йоъ. Савельевас лаьаь статья. Цу тIа дуьц республике хьалха латтача боахамашка чура расчет юкъейоалляра опытах.

Иштта цу раздела кIал кепатеха я «Юртбоахама къахьегам Iилман лардa тIа» яха статья.

«Лаьтта хьувкъаме» яхача раздела кIал пайданера дукха хьехамаш корорда кхаш деладераша. Лоаманиш доаман юкъе ядачей районашкара къахьегамхошта могаю «Эвлеца къовсам лоаттабе» яхача Б. Мусикове В. Подкидышевем статья.

«Сомийн комсийн бешамашка» яхача раздела кIал пайдане дукха хьехамаш корорга сомаш комсаш деладераша. Бокха теркам тIаозаш я «Тух доаллача лаьтташ тIара комсаш» яха статья. Тух доаллача лаьтташ тIа комсаш кхеара практиках лъви автора. Из опыт хьайцача чIогIа пайдане хургьа Нохч-ГIалгIайчен комсаш кхеерашта.

АргIанарча 10-ча номер тIа дукха пайдане материалаш корорга юртбоахама къахьегамхошта.

С. ЧЕРВОНЫЙ.

СОМ КХЕБАРА — ДУКХАГIА ТЕРКО

ХIара шера халача хьала тIа хул республика колхозашкарен совхозашкарен бешамаш деладераш сомаш мыхал ца боалаш. Ала а доагIеш оал: «Сом хьалхкхебе хала да, кIаьта из мыхал бакха кхы а халагIа да».

Цун бахьанаш тохкаш, уж холонаш дIаккхара наветашка кьожаргда вай.

Колхозашкарен совхозашкарен хIанаара хвал иштта да. 20 процент аьхкин, 25—30 процент гурахьен, 50—55—Iайи кхача сом дIабийна хила безача юхамаччахьа состношенеш я бешамашка. Бхы а вогIа да хIанз а бешамашка дукха гIемгIаш, кIайта сортах бола хьачаш хилар, уж консервни промышленноста дукха хоатташ бац. Нийтта кIезига хоатташ ба мах беча организацеша эрхки кхача Iаж а.

Сомах дукха шекар деллярах массенк шу хьалха кхачая промышленноста хоатташ а дIадуйн а бар («ренклод белий», «ренклод колхозный») яхача сортах бола кIай хьач. Бахча наха кIезига хоатт хIанз кIайча хьачах я консерваш. Цудухьа тайп - тайпарча безах бола хьачаш дIабеза хьиний консервни промышленность. Дика хьийкъача каш аьхки кхача хьачаш дукха хул рынке, хIаьта наха дукха хоатташ хилац. Дукха бралабе йиш ца хилара сихагIа мыхала бахе безаш ба уж. Мах беча организацеша дукха хоаттан ца хиларах лохарча мыхах килограммах 5—10 кепиг долаш чакхбаккха «Заготсемплодокультура» сом бокха безача кхоач боахамаш. Из бахьан долаш дукха зе хул колхозаштен совхозаштен.

Теркам тIаов цхьаькха цхьан гIуланко. ХIара шера паччадьалхен заготовительни пункташка гIолла сом дукхагIа мыхал боахе а кхьмчахьа гIолла кIезига боке ца.

Масала, беррига чуйнача сомах бехкар 1965 шера 30 процент, 1966 шера — 24, 1967 шера — 17 процент я.

ХIанз халача хьала тIа я колхозаш, совхозаш, кIаьта иштта мах бу оренбовкаш сом лоаттабу наьокхIа йола помещени кхелхашоламаш ца хиларах.

Кхоачашшаш ларказа гIулакх да сом кхебар оалланий хубнаш. ДукхагIа дIаботIа беза гурахоеш Iайкелара Iаккаш, кхораш. КIезигде беза кIайх хьач. Кхера гIамгIаш дIакх цхьан хьийна соцале ена. Хийцадала кхебе беза гуржий боалаш.

Къаьстта теркам тIайожийта беза комараш дукхагIа дIаера. кIаьта иштта аьржен цIен смородин, крыжовник, малина, баьца комараш а юлий. Ала деза уж тIехьаьара цхьарашка баьца комараш кIезигагIа дIаюш хилар.

Городашка сом боккара гIулакх тоаде дезаш да. Ала деза, сий бокха ловраш кIезиги хилар.

Вай лоаттахошка, бешарошка йоача Черски-Балкхарой, Дагестански республикашка дукхагIа дIае бааьнаб карликовий ахкарликовий породах бола бешамаш. Дика хьувкъарда совгIа тайп-тайпарча лазарашта, кхаьза юртбоахама зенерча садоаххача кIаьашта дукхал къовсам латтабе торо хулийт гаьнаша, хIаьта эгара мор дикагIа дар сом атта чудашийлар да.

№ 3 йолча сомий-баьшаькарий совхозе уж ена бола баьнаш 47 гектара тIа я Урус-Мартана, Ачхой-Мартана, Ведана районашкь а уж, ерига цхьа ... гектар.

Бешамаш реконструкци яра хила балхаш де деза, уж сихагIа кховчаш вай ду вай городашка бахача къахьегамхошта вахае, гурахьа, тIай кхача тайп-тайпара сом лоаттабара гIулакх тоаде йиш хургьа.

Вай хьа, ма йоа дIаьан-шин шера кхоачашхулургдад, цхьабаккьда, тIехьадаха йиш яц.

Х. МАХИТАРОВ,

юртбоахама Министерство загатовкай отдела заведующи.

ДУВЛА ТХА КЛУБЕ

В. И. Ленин вань бIаь шу дизара, комсомола 50 шу дизара кийчо еш я тха клуб. «Ленина байракха, Сийлахь-боккхача Октябра байракха кIала» яха йоккха стена оттаьй зала чу. Цо дуьц Ленина къахьегама, вахарах. Советски Iаьдала шерашка кхиначa хувламех. КПСС ХХIII съезда, тха юртарча дикагIа болча къахьегамхошта хетаь стендаш а латт цу чу. Хьалтехад хоза плакаташ, лозунгаш.

Тоалуш латт тха художественни самодеятельность. Шортта талантaш я тха юрта. Хоза балалайка локхаш, халхавала хааш дIамига сиг ва Цечоев Вершакъ. Наггахьа вац цун ер самий хоза оаш йолаш саг. ЧIоагIа салоIам хул ладувгIераштa цо йиш локхача.

Иштта товзалаш йоаххаш, талант йолаш ба 9 классе деша бегIа Евлоев Махьмад, Сапралиев Махьмад (тIехьарчо Iалахьмате дика еш стихаш). кхыбараш. ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хул тха художественни самодеятельносте дакъа доацараш, активисташ. ХIана уж тхьо саг ве.

Клубе вIашагIъеханой хоронай, халхара, музыкальни кружокаш. ХIана Октябрьски цIейна кийчлуш ба артисташ. Цу деношка оаха чакхйоаккхаргья тхоай совхоза хоартолаш кхеечарна, механизатораштa хетаь сайре а.

Дика йовз юртахошта, кхашка боахкараштa, ферма бахлопита тха агитбригада. Хьувкъам чуйнача хана юртбоахама къахьегамхой сагоддалийтацар цо. Хоза концерташ увттадора самодеятельни артисташ. Уж хийлар масайолча бригадашка, ферме, хьатта.

Цар шоаш кхаьч-кхаьчача къахьегама листокаш, молнеш, пенгазеташ арахеза новкъостал ду, беседаш ю, лекцеш еш.

Тхоашта хьалхашка латта декхараш дикаа кхоачашду оаха ала валлац со. ХIана йолаш йолча тарох а биза пайда эцан оала, бокъонца бола культура хьест хиннабац тха клубах. ХIаьта а болх тоабе, наха салоIам, сакъердам бергболаш хилийта гIерт тхоай клуб.

ХIана клубе Iан заналахьа мел эшар Iалашдеш да.

Ухх 11 шера тоалъаш вахa тхоай клуб ухз шера санна. ХьалхагIа ухказа хинна шийла аьшкабетона уй кIа а дальхха ардакха дар техад, тхоа бIовх а бaь чIоагIбаьб.

Э. ЕВЛОЕВ,

Маьсарерча Знаменьски-Юртарча клуба заведующи.

КОМСОМОЛА ВЕТЕРАНАЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Ухх денoшка Грознерча № 2 йолча школе комсомольцами дехархойя «Красный молот» заводе хьалхарча комсомольцана М. С. Абрамовичаца вIашагIкхийтар.

ВIашагIкхетаре дакъа лоацаш бар «Красный молот» завода комсомольцаш а. ЧIоагIа тIеераш а деттиш тIаийцар цар Ленинграде вахa комсомола ветеран.

Комсомола 50 шу дизара цIей деллаьхьа дукхаш награжденцыьйна мыьл дир Михаил Сергеевичь. Заводе ше эттара хьалха слесаралла балха дIаоттарах, комсомольски ячейкаш вай республике вIашагIйоахарах, царна карагIдуврлаш хиннача гIуллакхех дийцар цо.

М. С. Абрамович тьаккъл даь валхча дукха хаттараш дир кагирхоша.

Цул тIехьагIа сакъердаме концерт оттадир комсомольцаша. Ленинах лаьца дола документальни фильм гойтар. Сакъердаме чакхъаьлар вIашагIкхетара сайре.

А. АЛИЕВ.

ОДЕССКИ ОБЛАСТЬ. Дунаи хиш декх Измайлски района колхозий 15 эзар гектар хула ... Хьанка дIаяхача хана ... доллаш а тIехьа пайдане ... хиначa кхашан ялатан дIаде ... бокх ... лаьттан хиначa моттигашка а дуга дIадуга ... хьайбане ... дIахо а хьалаш а хиш декхаре система. 1975-ча шера хиш декхе лаьттеш 47 эзар гектарга кхоачаш дукхагIа хургда.

СУРТА ТIА: кемикалезани хиш деллача ... регулятораш ...

И. Павленка сурт.

ТАСС фотохроника.

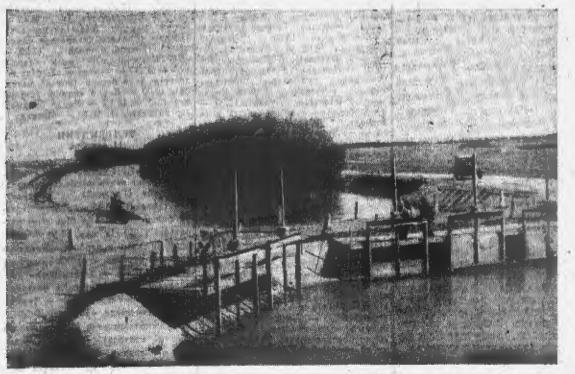

20 ШЕРА — ТИКА ЧУ

20 шера совгIа болх баьб Муталиев Мухтара торгови сете. 1958 шера дена ... йолча Знаменьонгий-Юртарча продовольственни тика заведующи ва. Юрта мел бахача наха гектара дика вовз Мухтар, кIаьта цо а иштта сий ду ше волча ухача нийдархой. Ша деш дола гIулакх вайнкъ IаьлагIа деш хиларца, инициатива йолаш, къахьегама дисциплина чIоагIа йолаш хиларца ший сий дахкий цо бахача наха хьалхашка. Знаменьонгий-Юртарча наха чIоагIа мегалеш пурп тика тIа латта Муталиев Мухтар.

Тха «потребкооперацеи дукха ба дика болхлой. Тхона тоамбар хургаш гIулакх ца, продавеца чакхача шера бахе бош, нийдаркошта гIулакх торговла культура лакха йолаш, товарооборота план кхоачашйар дукха къовсам лоаттабеш бола мах тхьавоцца тIа-тIа дукхагIа хулаш хилар.

Опыт йолаш вола тика болхло ше хиларах тарра, товарооборота план кIара бетта кхоачаш тIехьадаьачаш ю Муталиев Мухтара. Тика болхло, пайда мо хьара, даим махаца гIулакх доагIаш ва, кIаьта тика тIа латтачо нийдархо тIаэцабота хьежна, цунцарча шун къамьлага хьежна уйла хул ... мах беча предприятех а. Йов. Муталиев заведующи волча тика тIа йоза хьаша санна бизаме тIаеш нийдархо, массай а нийдархочунца Iимерза, дагадоалаш ва продавец.

Пятилетка хаьа хьалха кхоачашъяра тIайнача социалистически декхараш кхоачаш а деш, Муталиев Мухтара тIа-тIа дукхагIа лакхаю нийдархошта гIулакх дара культура, товарооборота план цIаккха а кхоачашъянза ца йисийта гIерт из.

[illegible]

хьехархо, Знаменьонгий-Юрт.

ЦУН СИЙ ДУ

Сона дика йовз Инаев Махьмад — 1919 шера дена машинаьнъа тIа болх беш хинна Ахьмад а, цун воI, машиниста гIоача вола Махьмад а. Цар шинне а вайар Гудермесски локомотивни депо лувзаенна да. 1919 шера шийн къахьегама ниьъ ухказа бoдабир дас, ухказа шера цун воI а. Депо балха вагIача хана балха опыт йолаш вор Махьмад цу хана 19 шу даьннача Махьмада. Балхашски медепдлавильни комбинате электросварщика болх баь опыт яр. Комбинате Iомаьь говзая, Iоаьь опыт, депо накъаьлар Махьмада. 1958 шера ухказа балха вогIача хана ший болх дика бовзаш специалист вар из.

Цкъа депо балха вена дукха ха йоацаш коллективе дикагIа волча газосварщика В. А. Дмитриенкос ше волча тIа а вийха Махьмадаи аьнар, сона болх бе хьа безаш бале, аз газосварщика говзаш Iомаерзь хьона, аьнна. Дукха уйланаш еш ше ихачоа ваьса хилар М. Инаев. ХIара газосварщика хоча да холодильника хьаттанен хинен секцешкара болх мел лоархIаме ба. Дукха мал бацар депо из болх дика бешаш. В. А. Дмитриенкос Iомадир цунна из чоалхаме гIулакх, дукха ха ца яьннар Махьмада сига новкъостал доацаш болх бе ца лоархIавей, хIаьта цу еррича хана цунна може Виктор Архипович вар.

ХьатIаккхачар из да. Холодильника телхача секцешта реставраци еш Iалашъете чIоагIа эшаш я цIаста, эзагала вIашагIъеаь прокой, хIаьта из цхьайолча хана йоацаш хул. Из гIулакх производствaна чIоагIа Iаткъаш дар, цу гIулакха дукха уйлаш еш вар М. Инаев. Телхача секцешкара къаьна пригоеш ма а балха юкъейоалайича фу дар, хьоаI цхьа дагадера цунна. хIаьта ший уйлаш ший тьеаргхочунда дIайийцар цо.

Из М. Инаева аьгара хьалха сена рационализаторски предложени да, цо вIашагIехьадалийтар секцешта ремонт е ха дикха лоацъе.

кIаьада бес бола метаха кIеангар.

Виктор Архипович вонсе, вала дукха ха я, дале а Махьмада цуннаро лоттагIа дехалап, кхеаснаста шийн хьехархо волча йоахаш вола из, шийн балхах вахарах дахьш дуйн.

Депо рационализатора цIа да, цу тIу кхачача ешлен Доска тIа да М. Инаева сурт. хIаьта цунна кIалха Махьмада рационализатореги балхах лаьца да.

Ха дIа ма йода шийн знанеш ма тIаьлга гучадуврлаб кхоачача газосварщикна, кхаьадора деша деллага. Цудухьа сийрийлача школе деша вахар из. хIаьта из толамца йистеха кхачул тIехьагIа Орджоникидзерча машинаьнъа техникуме деша вола из. — Хала кар. — йоал Махьмада, — болх, дешар, дезал, хала дар из дерриго цхьана дIалеладе. Дале а, дешар толамца чакхдаккха вIашIIехьаьлар дIакхачача сагь. хIаьта цох тоъам ца хеташ, хIана Ростоверча машинаьнъа транспорта институте дешаш ва коммунист М. Инаев.

Ший шу хьеза Махьмад машиниста гIоача вола, цу еррича хана йоккха опыт йолча машинистаца Лаврин Алексей Семеновичаца болх беш ва из. Цу хана деш цар чотах планах совгIа дIайоахха биьхьа эзараш тонкаш муьчьа, кхоаль дукха хьайр да.

Кхыча машинисташна массехк рейса наха хинна Махьмад, дале а, А. С. Лавринаца аттагIа, дикагIа хет цунна. Бахт хинна тоа машинесте пун гIоачеш, цу гIулакхо вIаштIехьоалийт къахьегама толамаш хаха а.

Коллективна дукхаезаш М. Инаев, царна дика вовз из КПСС Гудермесски горкома член хиларна, горсовета депутат хиларна. Кастаста харгархоштa шехь Вартаге йиш я из.

Гудермесски улицашка гIолла шерош гIа я боахаш лакхача дегIара сар вогIа. Цун накха тIа лепаш а Къахьегама ЦIеча Байракха орден. Гудермесе массанена хоаш да из Инаев Махьмад волга.

И. ДЖАМАЛОВ.

ДИКАГIЙОЛА ОПЫТ — МАССАНЕНА

Хоаш мадарра хIара предприяте продукци хьалдьуч тIехьагIа бедала отходаш юхеле, дукхагIа йолча предприятешка царех пайда оаий, предприятей хоалийн бIарвагIо йиш я йовш латта отходаш. Дувщилга яц мел лоархIаме да цу отходех бахача наха вай хIамаш хьаейта. Вай мехка дукхача предприятешка цу гIулакха боагIача тайпара теркам тIабохийт, отходех бизаа пайда эц.

Царех я Ростовера «Пролетарски молот» завод. ХьалхагIа дукхагIа йола отходаш заводе «Вторчермета» базашка металлолома лаьрхIа дIателар. ДIь цу хьалха ухкам отходех пайда ийбе лаьрхIар. Цу гIулакха заводе зегара хьалха лаьрхIар отходашта учёт лолае. ЛаьрхIа еттальча верамосто вIаштIехадоалийт из. Цул тIехьагIа бахача наха эгара чIоагIагIа эшаш йола хIамаш тахка е техника уж арахеца йолайир коллективе. Царна юкъе яр вешалкаш, шкафчинаш, кхыдараш а. Царех цхьайола хIамаш Грозне бахача наха а йовзаш я. Цхьабаккьда, уж Грозне йохкаш яц, вIаштIехьдаьннача Ростовера эцай уж. ХIара шера дукхагIа арахецар заводо из продукци, бакъда, производственни помещенеш ца товар баьнем доцаш, бахача наха эшаш долаш доагIача тайпара кхоачашде вIаштIехьдалацар. Цудухьа, цу гIулакха лаьрхIа цех хьалйир ухказа, хIаьта шу дахалерьа шахметаоутар из хьалхеш шийдакха ахча.

ХIанз заводо производства отходах 12 тайпара маделам арадоц. Дукхьан цара реализаци яхт дIадахача шера заводо хинна пайда 82 эзар сом да.

Цу тайпара гIулакх вIаштIехьдайихьа яхш яр Нохч-ГIалгIай АССР-а предприятешка а. Дукха предприятешк я республике. Цана а, наьех маьгахь арая шара йоли гIулакх кхоачашдеш. Из бахьан долаш, «Росхозторга» оптовы база. вай мехка гаьннача районашкара бахача наха эшаш йола товараш хьакхальа лехаш я. Цу товарех я отверткаш, ширпотреба, кхыйола хIамаш.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкомо, республика Министрий Совето лаьрхIа соцам баь бахаш болча наха эшаш йола товараш дукхагIа арахецара. Дале а, цхьайолча предприятешка весала лел из болх. Царна юкъе я «Терек» яха мебельни фирма, «Красный молот» завод. Литейно-механически завод, Назрановски «Электроинструмент» завод, Гудермесски «Мехинструмент» яха завод, кхыдараш.

Из болх кертта вIаштIехьбаккхара деррига хьалеш ю республике. Масала, геттара атта ба республике «сорго» яха буц кхеб а, цох ловраш де а. хIаьта наха уж дика дIа а эйду. Цхьабаккьда, из гIулакх товлуш дац.

Вегалде деза планирование экономически , стимулирование кердача системо цу гIулакха деррига хьадаш вIаштIехьдоалийтила. Цу гIулакха беррига теркам тIабахийта беза предприятей кулгалхошта.

А. ЧЕБУШЕВ.

КЕРДАДАРАШ ЛЕХАШ

«Грозэнерго» теплоцентралашкарча оборудование хьалаш ишттал кхожаш я металлаш сваркан районни лабораторе дIакъига коллектив. Цун кулгалхо йоккха опыт йола инженер-металловед Н. Д. Старостина я. Лаборатори Iалашъьй веррача приборашца, цудухьа цун вIаштIехьдоал сварий соединенешта тIахьожам лоаттабаь ца Iеш. теплоэнергетически оборудованe металла а тIахьожам лоаттабе.

ТIахьожам дикагIеш тешамегIеш бергбола рационализаторски предложенеш тей цун болхлоша. Операторашa — дефектоскописташа Доценко Александрем Дмитриевский Леонидем юкъейиккхаб турбина лопаткай тIера делхам гучаболха ультразвуки гIахьожам.

Хьолла 60аь процент гаранти йолча кхыча методашца лоаттабора цар из тIахьожам.

ХьалIарча из шера дика къахьегама толамаш хиларах СССР энергетикаи электрофикацеи Министерства карара хара тоам ЦIе байрах йоаккхача кIезига низ дIабеннабаь цу вIаштIехьдача коллективо. Из карара ца кийтара Iамхьоаш ба уж ухх денoшка а.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Специалиста хьехамаш

МАЛХБОАЛЕХЬАРА СОМБУАРГ

«Малхбоалехьара сомбуарг гучадаьнна моттигаш дIайхарои дIаке из яьа аржейтарах де дезарий хьакъехьа» Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето соцам баьчул тIехьагIа дена колхозашкара, совхозашкара, сомий бешамаш деладерашкара дукха къахьаташ ух сомий бешамашта эгламаш деш йола из кхераме моастигIа аржарo бахьанаш цунна къовсам лоаттабара де дезарашaш газета оагIонаш тIа ма дарра дувциа [illegible].

Керттерча дакъе малхбоалехьара сомбуарг хьайоал араьхьара тIаьхувхьача из деччача сомагарен дIаикча материалагарен.

Малхбоалехьарча сомбуарго ее ду персика, хьача, гIамгIа, бралла, гуржий-боала, кхора, Iажа, айвай, кхыметтел боярышника а тьоврошка [illegible].

Тьовронгаш ... бIавхьагаша 12 — 15 сантиметр дIаьха харш доакх чугIолла, кIаьта из бахьан долаш юххье доакха гIанаш мыьхардолх, докъалу. Цхьан кIано 4—5 тьоврошг толлаю.

Сом толхабеча хана кIана, массаза а, цунах чубода сома лака юххе гIолла, ши сом вIашагIхьоакхлуча моттигашка, ганаргаш долчахьа бала вийкъ боахах цо шийна. Цхьабакъда, цо, Iажах детачо санна, ги толхадац. Уж белгалонаш теркалъе еза сомий беш тохкача хана.

Iилман тохкамий данеех, малхбоалехьарча сеча цхьан сомбуарго 400 кхаччайца фу ду. Малхбоалехьара сомбуарг бокъонца онла а хьле дIаотт 30 дийнахь. Нохч-ГIалгIай АССР хьалашка шера ойдалана тарлу малхбоалехьарча сомбуарга 5 ноахаш.

Малхбоалехьара сомбуарг хьакхулийтаьш дела хIормац, кIовциск, чоалилг оптически приборах йоацаш сомбуаргий кхиьча тайпнех хьакоьетаь хала да, цудухьа сомий бешашта тохкам беча хана деррига кора мел даь кIормацаш, кIовциск, чоалилгаш, энтомологически экспертиза яра гаьнаи карантина, Госинспецега а гаьнаш дерира республикански станцега якийтина йргьяц.

Шера шоза тохкамбе беза колхозий, совхозий, кхыча ведомствий боахамий бешамашта а, хIаьта шифтa боллсой, кIальзий, гIулакдерча наьха юкъарчен къаьст-къаьстачен сомий бешамашта а.

Тохкамбара техника чоалхане яц. ХьалхагIа персика ховкача тьоврошка тьож. Толхаьраш тед йиккъе гIолла кIоахалашка йоаттIа я Iайна, цу чура кIалкилгаш хьабаха. цул тIехьагIа 70 процент спирт техай хий, къаракъ е сов дира боацача бергIа чубача мушкигашка чу а деале дIалохьийт лахе вай йийцача моттигашка. Бокккхьйола бешамашка шин оагIоваракъ 20 процентах кIезагагIа йоца гаьнаш, цхьайола гонахьарчен воакъа дIаегIача наьарча бешамашкарчен 50 — 100 процент гаьнаш.

Эггара хьалха беш бола тохкам бу персикана дIена тохачул тIехьагIа, ховка тьоврошгаш 5 — 10 сантиметр йIахьеннача хана, шозлагIа — дIеньь бутт юкъе а баха, сомбуарг детача гаьнаш тIара сом кхачале хьалххагIа.

Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета соцамагIе геттара дийхказ гор. Грознера сом республика кхыча районашка а мехкарча кхыча районашка а кхухьалга. Малхбоалехьара сомбуарг дIальдача мехка кхыча районашкара сом республике хьачухкухьлга а дийхкад. Уж деррига карантинна гIулакхаш чакхдаха отделехь ххи шера 5-ча октябре дена. Цу дийнахь дена цхьанна а транспортни средствашца, почтови посылканашка, багажаша, кара лаьна кхухьоргболаш сомабу кера сом — Iажаш, кхораш, гIамгIаш, айваш, персикаш, боалаш, гуржий-боалаш, хьачаш, боярышник. Иштта дийхказ частни наха дIайогIаш йола поалтагIа гаьнаш, цу дакъе йомсий араш а. Йохкадеи город Грозне воузнал арабоахалгеш.

Малхбоалехьарча сомбуаргаца къовсам лоаттабара чакхдаха деза гIулакхаш: йокъаенниен цIаний детаи тьоврошгаш дIатедар, йокъаенна гаьнаш тIера лопсташ цIеньял Iоахар, Iодежа гIа хьагулдари арагахари. цIанаша лаьттанца тайса фуаш механически вIашагIдахара йовкхача лоархIаме да гаьнаш мугIараштa юкъера йовкъаш а гаьний гIадахьаш а айар.

цIаний детача моттигашка а хIаьта нийта царца оагIув болаш йолча сомий бешамашка а дукха кимически мероприятеш чакхйоал. Малхбоалехьарча сомбуаргаца лоаттабеча къовсаме эттара пайданагIа йола средствараш я фосфамид (рагор), севин, дилоофос. Сомий бешамашта кимикатаца обработка яра хана белгал я из. дIа е ялайкхаш гаьнаш лоархIа Республикански станце сигнализацеи прогнозий службо.

ХIанзе а деза йоакхо яха ургьанашачa боаранc ядохимикаташ а кийчъяь. хьатIаоагIача шера шоай ханнахьа тохкаша, профилактическй гаьнеш лела сомбуаргаш йоаяра балхаш чакхдахара. Горпромторго а хветорго а иштта дакъа карг мел доакар де деза сомий бешаме лелаераш химикатаьцей аппаратураьцей Iалашбара.

[illegible]

Нохч - ГIалгIай АССР гаьний карантинни Госинспекце инспектор.

«СЕРДАЛО»

3-гIа агI. 10 сентябрь 1968 шу.

ЛИПЕЦК. Заисиба коллектива кхайкарал дог рaьза хиина хьал а лаьна, Новолипецки металлургически заводо социалистически дехкараш тІайийцал хан хьалха ерриге кертера металлургически агрегаташ кара а ерзаъ проектни мощностах болх бе йолайлийта, завода балха юкъе хьоргьа уж укх пятилеткаx. Царца а дитксъа аьшк деча № 2 йолча электроизоляционни покрыте агрегаташ.

Сурте тІа: трансформаторни бодата электроизоляционни покрыте агрегата поступравлене оператор А. Н. Таранчев болх беш ва.

В. Кожевниковa сурт.
ТАСС фотохроника.

УНАХЦІЕНОН ЦІА

Чарноречье посепка йистте да из хІанз хьаьдь нерда унахцІенон цІа. «Грозхимнефтестрой» треста № 8 йолча СМУ гІишлошьераша йистельникхой 100 меттига лаьрхІа йола терапевтически профилакторе хьалхара ергІа. ХІанз хьалхара хььшиЙ чуэца кийче еш латт укхаза. Уж хургба Грозненски химкомбината болклойн Грозера мехкдьатта чакклоакараши.

Дика совгІат да из къахьегамхошта. Укхаза Іеш унахцІено чІоагІьярал совгІа шоай балха ди йистедаьлча а цига салаІа йиш хургья цар. Шишша сега лаьрхІача хазача цІеношка бахаргба уж. Цар доапахьа а медицински кабинеташ, концертни зал, массехк телевизор, кхьаар. Цастта тайп-тайпара спортивни майдаш хьоергья укхаза. Хаза парк залергья.

Ала доза 24 дийнахь салоІаш путевках дела дезар дерриге а 16 сом мерa доацилга. Вож профсоюзо лу. ЛаьрхкІа йола диетически ихача кийчбергба салоІачарна.

ИЛЛЕШЦА, ХАЛХАРАШЦА

Йоккха зал. Аьтта оагІорахьа саьнгта я струнни оркестр. Вайнахьа форме тІа а ювхаш зала юккъе шиннша ихьана дІаувттам ба кагий нах мехкарий.

БІарг тІа ца етташ сиха кхест халхархой. Михо айаь байрах сантиа дІаух чокхе Іержаш. ШабІаракьежача цениал сец тІах аьнна уж кагирхой — механизаторашн юкъерча школай дешархойн миштта леладуххьоргІ аьнна хеташ.

ПІаьхха соц йиш. КІаьдена, хьоцар дабина бола артисташа гІандаш тІа Іохуаш, ихьабараш мехьсеш тІауввасш, вожаш чокхе ихьещаш хьалхьекхаш ба.

— Ве вІашттІехьдалаш [illegible] хахар — йоах Раясов Кюре.

Ачхой-Мартана райопа культура Цен художественни самодеятельности кружоким репетицеех цаІ яр из. В. И. Ленин ваьча дийнахь дена 100 шу дизарaи Ленински комсомола 50 шу дизараи накъаболхаш укхаза кийчъеш я йоккха программа.

— Из халхар-м тха ихь болларгІа бола номер морг цара даш, — йоах Кюре. — Оаха-м наьха санна чоалхане номераш а кийчъю.

Нохч-ГІалгІай пачхалкхен иллен халхарен ансамбла артист хиннача, хІанз района культура Цен директор волча ЦІоагттІа къахьегсамодеятельни актерашца керда номераш Іомаййтара, кулгаллу ерригга халхара кружокашта. ХІанз цун кулгалла «Ачхой-Мартанера халхар», «Мехкарий халхар», «БІантий халхар» ях а дуккха кхыдола а халхараш Іомадеш ба кагий нахи мехкарийи.

Болх дика бу культура Цен халкъа драматически театро а. Борисоглебски театральни студи йистеньккха театра режиссер Рабушкин Сергей нохчий меттала самодеятельни артисташца репетици еш ва. «Лен йоаца сийле» яха комсомольцашта — Дай-мехка тІема турпалашта, белгтала, аьлча, Нурадилов Ханпашайна хетаъ спектакль хьехкарргья ВЛКСМ 50 шу дузаш.

— Искусство езаш бола кагирхой дукха ба тха, — йоах исполкома культура отдела заведующе Хутаев Іиеас — Царна юкъе ба юртара къахьегамхой а, школашкара къона дезарпаш а, дешархой а. Уж берригаш а комсомольцаш ба, царна доьтар ма ду дикагІа ВЛКСМ юбилейнем В. И. Ленин ваьча дийнахь дена 100 шу дизараи накъабаха. Дешахоьта паргІато хилийтар духьа школе вІашагІъеллай доамружок. Цо йиш хулийа царна [illegible] цан-хайнахьа Іомае а йиилургйоапаш дагахьа чІоагІъе а.

Дезача деношта — комсомола 50 шу дизараи В. И. Ленин ваьча дийнахь дена 100 шу дизараи баха бодагІача тайпара накъабаха лаьрхІа ба культурни фронта болхлойи актерашu.

Ю. ИГЕР.

Нохч-ГІалгІай драматически театра сцена тІа массехказа оттаьй 30-ча шерашка юкъе Бадуев СаІида яздаь «ПаьтІамат» яха классически драма. ХІаьта а укх шера шийн 38 театральни сезон дІайолайир коллективо из драма оттаярца. Ма ца хоиш нийседенна хІама дац. Цу пьесах керда спектакль оттаьча кертерча режиссера М. М. Солтаева цу произведенецара корайир керда уйлаш, уж коллективана хІа а йовалйтар. М. М. Солтаева социально-драматически драма санна оттайир из. Духхьал из ба Нохч-ГІалгІай драматически театра «ПаьтІамат» яхача кердача спектакла толам.

Кердача хано дІадехкача тайпара из драма локхара образашта керда актераш кийшар, керда самалаш Іомае йийзар. Цхьан стилевой хьисапе из кийчъе, йоагтІаш йола художественни оформлени е йийзар. Пьеса тІа болх беча хана кІезиг-дукха текст хувца йийзар, из бахьан долаш, образаш йоаккхагІа хиннай, дІаьта ше пьеса композиционно товелна кьоастам болаш хилар.

ТЕАТР КЕРДАЧА СЕЗОНЕ

Художественни оформлени яьр ва художник В. С. Григорьев, хІаьта спектакла музыка яьяьр У. Бексултанов ва.

Йоккха тІехьаде йитай вайна Нохч-ГІалгІай драматургена дар елдача Бадуев СаІида, цхьабакъда, цунах пайда эцац театро. Цу хьакъе театра коллективана боккха кхаъ хилар Бадуева повестах М. М. Солтаева яьъча «Бешто» яхача кердача пьесах. «Бешто» яхача трагеде тІа хьахьеххай йоккхий характераши цар йоккхий уйлаши; конфликта дара турпалаш социально бебе хилар я. ХІара социальни трупша ши-ший класса морали философи я.

Дерригача советски халкъаца цхьана Ленински комсомола 50 шу дизара совгІат кийчду тха театро а. Цу дезача дІейна кийчлуш «Дьяй кьонах» яхача пьесах йола спектакль оттаю оаха. 20-ча шерашкарча комсомольцийн халача наькъех дувц цу тІа. Пьесо хьахьокх дела долчь коммунистий, цар къонача векарий — комсомольций дика оамалаш, шоай даьй гІулакх кьовачар миштта кхоачашду.

Кердача сезонах театро оттаергья «Нарвэс» яха башкирски автора И. Юмагулова романтически драма. Цу тІа хьалхарча плане хьатт мугІарера нах хІалакбуи бІаьннйчарна найна беш долеи тайпашта юкъера моастагІал, кагирхошта юкъера боккха безам, бокъонца йола гуманизм. Из драма а хІайча стихашца язьянь я.

«Нэркэсаца» цхьана театра портфела чу улл Нохч-ГІалгІайче коллективизаци еш моттигерча кулакашца коммунистаца, комсомольцаша, къеча наха лоаттабаь къовсам бувцаш йола «ШоллагІа талгІе» яха нохчий йисателя М. Ошаева язьяь пьеса.

Укх шера а ерттелаьшта гойтаргья «Ах бийса аьлча вовкар» яха Митрошка Мирослава тІехкхка музыкальни комеди.

Бицбеннабац театра шийн дІамига зрителаш а. Керда цу хьатІакхоьчаш бераьшта кийчбу оала «ІоагІа сакъерДаме фальг. «Маьлха пускал» яхаш ба из.

1968/69 шера сезон чаккйоалаш оттаергья «Король Ричард III» яха Шекспира шаккха вІи йовргйоаца трагеди. Из произведени йовзаш я, из мовца езац. Цхьабакъда, цу трагеде тема дамы актуальни ховрІ театро.

В. И. Ленина 100 шу дуз ди белгалдоаккхаргда театро йоккха спектакль оттаярца. В. И. Ленинах долча Нохч-ГІалгІай поэтий стихай литературно - музыкальни композици кийчъе лерІ вата.

А. ГАПАЕВ,
театра литературни отделa заведующи.

ЦХЬАН ЗАВОДЕРА ШИ ДОТТАГІА

Эскарера дІабаьхкача хана вІашагІкхийтар ши доттагІа: Доахкаюртара Дахкильгов Бориси, ТІойюртара Кодзоев Мухьмади. Шинне а лаьрхІар Назранерча «Электроинструмент» яхача заводе балха баха. Бакъда балха говзал яцар шинне а.

— ВІалла а гІайгІа ма еаш шоай балха говзал яц аьнна, — аьлар царга завода кулгалхоша. Тха заводa цехаш хІанз болх бе йолазув мара яц, квалификаци йола болхлой тоьлаш бац. Шуа безам бале Ростоверча заводе дахийтаргда оаха шо, слесара говзал Іомае болхаш кхы а кагирхой ба.

Раьза хилар сеххаьара ши салте цу гІулакха. Ростове Мухьмада Іоцаю шлифовальщика говзал. ХІаьта Дахкильгов Бориса фрезеровщик хила лаьрхІар. Къьестта аьрга вай Бориcах. Дикка за аьнаар из говзал Іомаеш вола, цкъа мастера хьатІа а вена белаж тІа кулга дилла аьнача хава:

— Сона хоьра хье аз хьийхачах дика кхетаргвоалга. ХІанз хой хьона вай болх миштта цІева хила беза? БІарта холла тала я микрон, хІаьта кхьа кІеззига гІадат доале оатхал пайдана кургьяп. Ший новкъоста кухха тІехьвоугаш ваьар Кодзоев Мухьмад а. Назранера «Электроинструмент» яха завод цу шиннена а дагардацар. Хоьра царка говза кулгаш цу завода мел чІоагІа эш, духьа силагІа а кІоаргагІа кхетам болаш а Іомае гІертар балха говзалаш.

Ше а баьхха хьаьнала къахьега болабелар уж шаккъе а заводe. Раьза бар Кодзоев Мухьмада балха завода кулгалхой: смени нормаш тІеххьдика кхоачашйора, арахецача продукци брак йоалаш хулар.

ХІаьта Дахкильгов Бориса ше дика специалист хиларал совнагІа цхьаькха башха-дика гІулакх а вІаштІехьдаьккхар. Бориса Іомаьв говзал йола болхлой дукхагІа эшар хІара денна дегІайоагІаш латтача завода. ХІаьта мел дукха рузкъа деза предприятена кхача городашка дІа а ухийташ кагирхошка говзал Іомалра? Цкъа завода кулгалхоша укх тайпара къамаьл деш хеьар Дахкильгов Бориса.

— ВІаштІехьдаргдацар-теш вай заводе фрезеровщикаш Іомабе.

Ше из гІулакх тьаллоацаш хилар дІахайтар Бориса кулгалхошка. Цул тІехьагІа хьалха шийна Ростоверча мастера хьийхача тайпара боккхача безамца дІахьезар цо кагирхошта шийна хоаш мел хар. ХІаьта царна хьехаш волча хана ше хьы а дикагІа кхетар балха процессах.

Тоьал ха аьннай цул тІехьагІа. Хьалха хиначол тара йоацаш йоккха хинай завод, хувцаман хиннад укхаза цхьан хана Бориса ученикаш хиначa кагирхой вахаре а. Уж хІана фрезеровщиккий говзал дика хоаш, шоай хьехархочуна къонаьчарна новкъостал деш ба. Царех ба Плиев Ахьмад, Шадыжев Хьажбикар, Аушев Борис, кхы дукха бараш. ХІаьта Дахкильгов Борис хІанз цеха мастер ва, фрезеровщика говзал дика хоаш хиларал совгІа цо Іомаьй кхыйола смени балха говзалаш а. Фрезерни станока тІа санна дика ва в йоалаш цо къахьег механически, шлифовальни, строгальни станокаш тІа. Нормаш массаза кхоачаш тІеххьдоачаш ю, беш бола болх цІена, хоза лостам болаш хул, шийца цхьана къахьегаш болча новкъосташта массаза гІо ду. Ца зувш дисадац Бориса башха дика гІулакхаш. 1966 шера Дахкильгов Бориса хьожадир доккха пачхалкхен совгІат: цун накха сийрдабаьккхар «Знак Почета» яхача ордено. Кхы хувцаман а хинная бокъонца волча производственни мастера вахаре. Из ва хІанз коммунистически парте мутІаре, ше коммунист хилара тарра да цун балхара гІулакхаш.

Бориса доттагІчун — Кодзоев Мухьмада вахаре а хиннад дикка хувцамаш. Из ва лаккхара квалификаци йола специалист. Дукха ба цун улув Іома а баь хІанз производстве хьалха латта болхлой. Царех ба массала а шоай смени декхараш кхоачашдеш бола болхлой Парчиев Бахьаудин, Гарисв Назир, кхыбараш.

Иштта а цу шин доттагІчун цхьатарра еце а гаргара йола балха биографи.

М. ОСМИЕВ.

СПОРТ

«ТЕРЕК» ИЯЩАР

Грознерча С. Орджоникидзе цІерагІча стадионе самардийнахь горьковски «Волгей» грозненски «Терекы» дайзар. Укх шера шоайла шоалагІа ловзар уж. Горьке счет 2:0 а йолаш «Волга» команда футболисташа вайбараш эшабир.

Хьалхара тайм дІайоласенна шиь-кхо минут яьлча хьаьший наІарашка гол чутоха торо йолаш бар вай футболисташ. Бакъда, итталагІча минуте вай наІарашка гол чутехар хьаьший форвардa Н. Фомина.

Иштта хилар из. Футбольни майдана аьрдача оагІорахьара хьаьший футболиста гаьнара теха бурган вай наІарашта саьна йоацаш лаьттача хьаьший нападающега Н. Фомига ихьчар. Цо вай вратарь Іеха а ваь бурган чутехар. Цул тІехьагІа хьаьший наІарашка бурган чутоха йиш йолаш бар вай футболисташ. Бакъда, аьттув-м балийнар. Иштта счет 1:0 йолаш чаккхьаьар хьалхара тайм.

ШоллагІа тайм дІайоласенна минут яьлехьа Н. Фомина шоллагІа а гол чутехар. Бергига бохь вай вратара бар. Бакъда, шоллагІа гол чутехача а боханбар вай футболисташ. Хьаьшашкара совле хьо а хьехха атакаш е болабелар уж.

Матча 60-ча минуте В. Горелова теха бурган хьаьший защитникаха а хьокхалуш чухьар «Волга» наІарашка. Счет 2:1 хилар. Цу тайпара, счет 2 : 1 а болаш котбаьлар хьаьший.

Хьалхарча дийнахь лаьац вай дублераш а ийшар счет 0:1 болаш.

М. ХАМАТХАНОВ.

ХАОТТАМ

Тховсара республике гІолла Грознен хувцалуш моркаш а йолаш, цхьанцайолча хана чІоагІа доацаш догІа а делхаш ха хила тарлу. Мух ихьа боарам боалаш хьекхаргба. Бийсанна фегара температура: республике гІолла — 10—15, Грозне — 11—13 градус йІовхал хургья. Дийнахь хувцалуш моркаш а йолаш, лоалаша йоачан а йоацаш, малхбоалехьара лаьгІо, боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хургья. Фегара температура: республике гІолла — 15—20, Грозне —17—19 градус йІовхал.

11-ча октябре дешз 14 октябре кхаччалца хувцалуш моркаш а йолаш лоаддама йоачан а йоацаш, юкъ-юкъе дохх а доаллаш ха даттаргья, кхьал боарамагІа боалаш лаьгІо мух а хьекхаш. Температура бийсанна 7—12, дийнахь 16—21 градус йІовхал.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

ЧЕХОСЛОВАКЕРА ХЬАЛ

3—4 октябре Москве хинна советско - чехословацки переговораши коммюнике тІа хьахьекха цар результаташи Чехословакера хьал лертІадоаккхаргдолча лоархІамеча этапа санна мах бу прогрессивни дунеи хьалхьашта юкъерча общественносто.

Коммюнике кепатехай ЧССР централни газетий хьалхарча оагІош тІа, радио чух телевидени гІолла дІадийшай. Из кепатехай цхьадолча социалистически мехкашка Чехословаке къахьегамхоша раьза хиина тІаэц ЧССР-е социализм дІахо чІоагІъеш йолей Коммунистически партe кулгалдара дакъа лакхдергдолей никъ белгалбеш йола Москве хиннача переговорий итогаш.

Чехословацки газеташ тІа кепатехай Москвера цІавахачул тІехьагІа ЧССР правительства председатела О. Черника аь заявлени.

«Оаха дукха дешаш дийцац, — аьлар цо. — Переговораш дукха гІор да йоахаш йир. Из яр, цхьан оагІорахьара. КПЧ, правительства, вай ширна а халкъо хІинз беча балха дика результаташ а, вокх оагІорахьара, белгталара кхоачамбоепараш а хьахьекха йола московски решенеш кхоачашъяра яь чІоагІа цІенхаштта аналис. ХІанз вовй низаш тІадерзаде деза вай мехка социализми КПЧ кулгалдера дакъеи чІоагІдара».

Советско-чехословацки переговорех йолча коммюникес чІоагІа бохам баьккхача тайпара откликаш хьоаяй империалистически кепайоазон тІа. Малхбузехьарчa буржуазни гІозарашта дезаденнадац. Чехословакера политически хьал лертІадалари цхьаво вІаштІехьбаьккха ярахьара политически никъ социалистически содружество чІоагІъяр а империалистически державай политикана духьалара къовсам толамегІа лоаттабар а духьа лоаразгІа ма доалаш чаккхбаккха лаьрхІа хилар коммюнике тІа хьахкайнадарн.

Малхбузехьарча монополей пресса ма ткІаьлеш а дуаеш яцха тІерт переговорий итогаш. «Прага дІакараяхара» а кхьметтел КПЧ ЦК январски пленума решенеш вІалла теркал ца яр а да из чхаш. Чехословацки халкъа оьлагтарча хьашташа ма яхьара бола коммюнике бокъонца бола цІенацам къоаха да беш бита гІерт из. Чехословаке чухьара политически хьал лертІаяаккхара вовкъарле яр духьа цо шийтера хьадага а лувцаш дукха дуаш. Цхьадолча буржуазни газеташа репрессеш увзарйоаш чехословацки интеллигенци мехкарa ялара тІахьел из. Цхьадолча газеташа московски соглашенешта саботаж яра гІулакка «рекомендацеш» кхуврьейт, цу тайппара шоай цІур юкъе бехкаш йола уйлаш хьагуча а йоахаш.

Малхбузехьарча буржуазни кепайоазон цу тайпарча наькъо хьахьокх НАТО пачхалкхений официальни гІозарий политически уйлаш. Из куш да, кхы мел дар дІадаьлча, дукха хов йоацаш ООН Генеральни Ассамблей сессе пачхалкхен секретара Д. Раска даьча къамаьлах а. Чехословаке лийнача антисоциалистически низай адвоката санна дир цо къамаьл, белказа даккха гІертар из империалистически гІозараша уж низаш хьаллаьцан хІана а хьаллоацаши чилар. Раска йоахар. Чехословакера социализм лораяра социалистически мехкаша чаккхъяьхача мероприятеша «Малхбуленнея Малхбоалоеннея юкъара гІулакхаш теодаларгаьа хиина бог доахийла шекъяьккхар». Цхьабакъда, нагахьа санна дуней тІара хьал кІанз кхохналаь бокъонца дола бахьанаш дувца доахке, уж империализма агрессивни уйлаех, исторически дегІаахара прогрессивни делам юхасоцабе, социализма низаш дегІа ца ахийта, халкъаша лоаттабу къамий-кортамукъален къовсам тоІабе из тІертарех довки.

Социалистически мехкаш, хоаш ма дарра, леррагІа тьадоагІа халкъий машаран кхерамаленнеи тІехьа, тайп-тайпара общественни строиш йолча мехкашта юкъера гІулакхаш тоадара тІехьа латташ. Цхьабакъда, нагахьа санна малхбузехьарча мехкий цхьаццаболча пачхалкхений дештелашта уж тоадаларо империалистически низаша социалистически содружествана духьала лелаеча идеологически диверсешта тийшача балхаштен никъ кьабелларгбар аьнна хете, цу деша уж чІоагІа гІалат бува. Цу тайпарча илланий кхоачаш чуле кхелиц.

Д. Раск ООН-а трибуна тІера ши духь къамаьлаш деш волча хана НАТО-на чухьа уйла ю гера дукхагІа фу даь Іоадергдар, блока доакъошхой тІемa кердача декхарашца мишта вІашкаозаргбар: цу агрессивни блока лийлха моттигаш фу даь дІаюкъаргъяр-хьогІ яхаш. Цу хьалашка къьестта чІоагІа парцагІаьннад ФРГ милитаристски гІозараш. Европера кхоххам чІоагІбара пайда эцар Чехословакерча событеех, гІулакхаш чоалкане дерзаро шоай реваншистски планаш чаккхъяхара эша хьалаш хилийтарга доргдоахаш.

Хьал ший тайпара хилар кхы а сенах латт аьлча, из латт, империалистически гІозарий агрессивни уйлаш Чехословакен кхьметтел цу мехкарча социализма кхелийн еча форисейски «йоакхоина» цар еза пропаганди кьайлакххухьаш хилара.

Укх тІехкьарва хана чу тайпарча гІулакххашта тІа-тІа дукхагІа юкъе ува Чехословакерa антисоциалистически элементаш, белгтала аьлча, байтала Мюнхене, Лондоне, Вене, малхбузехьарча кхьча городашка бала мехках баьнараш.

Боине, масала докладаш еш яь «Литерарни листы» яхача газета керттерча редактора заместитель хиина Л. Веселый «Зюлдобие чейтуни» яхача санна бена доамагІа «Веселене хан Мюнхенска соглашени юххьанца дена бокъо йоацаш хилар хьакхьйнадеwa Праге дІа кІана дех. Фу беркат даргдар чехословацки халкъана моастагІал долча гІозарашца дукха хана деза вуваавенна волча сагагара?

Малхбузехьарча цхьаькха столице, Вене, вІашагІъеллай ЧССР-ера контрреволюционни низаш хьаллоацаш хиннача хІана Чехословакерча хьалах лаьна малхбузехьарча прессаеи радиоеи меттІаьлей материалаш вІашагІъетташ болчеи чехословацки журналистий бюро.

Цхьабакъда, империалистически державай официальни гІозарашеи цар пропагандистски служабаши Чехословакера антисоциалистически, контрреволюционни элементаш хьаллаца гІертаи мел чІоагІа къахьеге а, цар вІаштІехьдергдац ЧССР общественно - политически вахар дІахо лертІалаккхара новкъарле е. Москвера советско - чехословацки переговораш — из да чехословацки халкъаший Коммунистически парте кулгалла дІахо а социалистически кьакъагІа, Советски Союзацарей социалистически содружества кхьча мехкашцарей вежарашха йола доттагІали цхьана леладу гІулакхаши чІоагІдара наькъагІа гІоргхилар бакъдеш дола керда тешал.

(ТАСС).

БОККХАЧА ЛОАРХІАМЕРА ДОКУМЕНТ

СОФИЯ, 8 октябрь. (ТАСС). Советско - чехословацки коммюнике, шаду «Поглед» яхача болгарски кхенедельника, [illegible]

[illegible] кхаш. Цо хьахьокх Чехословакена социалистически мохк хиларах тарра социалистически система керттера [illegible]

[illegible]

ЛадувгІа, хьажа

РАДИО
10 октябрь

6.30 — «Нохч-ГІалгІай лаьтталеладархо» (гІалгІай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 7.25 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Испански каприччио Римский Корсаков. 8.45 — Вартайна коллектив (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.05 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 16.20 — Ашараш. 16.30 — Ленинах долча дувцарий иллапара литературни передача (нохчий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.00 — Юрта бахама къахьегамхошта дола концерт. 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (гІалгІай меттала). 17.45 — «Активисташ болх беш ба» яха передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
10 октябрь

18.00 — Телевизионни кердадараш (гІалгІайн эрсийн меттала). 18.25 — Кинохроника (нохчий меттала доакхх). 18.45 — Киножурнал. 19.05 — «Электроинструмент» завода рационализатораш болча (гІалгІай меттала). 19.20 — Ах бІаь шера тьаррахьаш «1950-гІа шу». 20.05 — Шоана, бераш! 20.25 — Ленин ваь бІаь шу дизарга. «Знание» яха Іилман-популярни кинопрограмма. 20.55 — Передачай программа. 21.00 — «Курьер Кремля» яха телевизионни спектакль.

РАДИО
11 октябрь

6.30 — «Нохч-ГІалгІай лаьтталеладархо» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — Передачай программа. 7.25 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Минкуса, Григо, Делиба балетин йиш. 8.45 — Къона тІехье (гІалгІай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Нохч-ГІалгІай ашараш. 16.20 — Юрта бахама болхлой Еррнгеоюзни Ди. 16.45 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.00 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (нохчий меттала). 17.30 — «Вай индустриальни мохк (эрсий меттала). 17.45 — Ленин ваь бІаь шу дизарга йола беседа (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
11 октябрь

15.50 — Передачай программа. 15.55 — («Б» классах СССР-е хьалхара моттиг яккха футболан ловзар). «Урожай» (Грозный) — «Наденевари» (Телави). 16.45 — Документальни фильм. 17.05 — Ах бІаь шера тьаррахьаш «1951-гІа шу». 17.50 — «Медицинни зара дарбаш лелахарии (нохчий меттала, эрсий меттала доакхх). 18.00 — Телевизионни кердадараш (нохчийн эрсийн меттала). 18.30 — Киноочерк. 18.50 — Литературан искусствон мастераш. РСФСР заслуженни артистка М. Айдамирова (нохчий меттала). 19.25 — Музыкальни перерыв. 19.30 — Футболах СССР-е хьалхара моттиг яккха «Динамо» (Москва) — «Динамо» (Тбилиси). 21.15 — Передачай программа. 21.30 — «Анна Каренина» яха художественни фильм (тьалхара сери).

Туризма Нохч-ГІалгІай областной Совето накъа дала хьех шо 1968 шера 10 ноябре Грознера городашка Волгограде—Москве—Ленинграде—Киеве—Одессе—Херсоне—Севастополе а яха Грозне йоагІаргйолча «Герой» ихача туристски поездаца. Путевка мах 150 сом ба. 1969 шера 1 январе кхаччалца тІадилла эца йиш я путевкаш.

АДРЕС: Полежаева улица, 9/16, 38-гІа цІа, телефон 2-20-78.
Туризма Нохч-ГІалгІай областной Совет.

ПОЛЬША. Плоцкера мехкадьтта-химически мехкадьтта комбинатехь Маловецки комбината керда резервуараш йоккхача мехкадьтта гиганта 5 шера чаккхайаьхкча советски мехкадьтта 10 миллион тонн я. Из цигахь хьадоьхуш Волга из йистерча «Дружба» яхача нефтепроводе гІолла. Польски Халкъа Республика по ленная 17 миллиард злотых мах болча бензин, машиналаш, синтетически хьоасатий асфальти хьяра эша бедал. хьийола продукци, из хьалхе дІа... дархо юха метта а оттаьа.

ЦАФ—ТАСС сурт.

РЕДАКЦИ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-39-12; жоьпаллин секретара—3-34-38; партийни вахаран, культуран, промышленностан отделий—3-42-30; юрта бахамен письмойн отделий—3-42-28.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-12; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.
«Грозненский рабочий» издательствон типографи. Революци проспект, 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.
СФ05251. Заказ № 4284.